

Processrättsliga frågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ca 60 motionsyrkanden som väckts under de allmänna motionstiderna 2007 och 2008 och som huvudsakligen handlar om sådana frågor som ligger inom ramen för processrätten. Motionerna avser frågor om bl.a. nämndemän, vittnesstöd, rättshjälp, uteblivna domstolsförhandlingar, tvångsmedel och terrorism.

Utskottet, som huvudsakligen hänvisar till gällande bestämmelser och pågående beredningsarbete, föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 15 reservationer (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Utskottets överväganden	8
Brottsmisstanke mot domare	8
Nämndemän	9
Nämndemännens ersättning	9
Nämndemannakårens sammansättning	10
Samtalskontakt för nämndemän	12
Tillsynen över advokater	12
Ersättning till vårdnadshavare	13
Barnprotokoll i domstolsavgöranden	14
Vittnen	15
Vitnesskydd	15
Vitnesskydd för papperslösa	18
Anonymitet i domstol för vittnen	19
Sakkunniga	21
Specialdomstolar	22
Rättshjälpsfrågor	23
Kostnaden för biträde vid förhör upplysningsvis under föundersökning	23
Utökad rätt till rättshjälp	24
Rättshjälp vid brott begångna i utlandet	25
Rättshjälp i mål vid förvaltningsdomstol	26
Inställda domstolsförhandlingar	27
Brottmålsdomar rörande djurplågeri m.m.	29
Stöd till oskyldigt misstänkta	29
Återkallande av ett överklagande	31
Oberoende resningsnämnd	31
Domstolsförhandlingars offentlighet	33
Beslag	36
Beslag av dataserver	36
Utökad rätt att beslagta fordon	36
Häktesrestriktioner	37
Kameraövervakning	39
Mobilspårning	40
Hemlig teleavlyssning	42
Hemlig rumsavlyssning (buggning)	43
Kretsen av personer som ska underrättas vid buggning	44
Statens skadeståndsansvar vid buggning	45
Frågor om terrorism	46
Reservationer	51
1. Nämndemännens ersättning, punkt 2 (s, v, mp)	51
2. Nämndemannakårens sammansättning, punkt 3 (s, v, mp)	52
3. Samtalskontakt för nämndemän, punkt 4 (s, v, mp)	52
4. Barnprotokoll i domstolsavgöranden, punkt 7 (s, v)	53
5. Vitnesskydd, punkt 8 (s, v, mp)	53

6. Vittneskydd för unga, punkt 9 (s)	54
7. Vittneskydd för papperslösa, punkt 10 (s, v, mp)	55
8. Specialdomstolar, punkt 13 (mp)	55
9. Kostnaden för biträde vid förhör upplysningsvis under förundersökning, punkt 14 (s)	56
10. Utökad rätt till rättshjälp, punkt 15 (s, v, mp)	57
11. Häktesträngningar, punkt 26 (s, v, mp)	57
12. Kameraövervakning, punkt 27 (s)	58
13. Kretsen av personer som ska underrättas vid buggning, punkt 30 (s, v, mp)	59
14. Statens skadeståndsansvar vid buggning, punkt 31 (s, v, mp)	59
15. Frågor om terrorism, punkt 32 (s, v, mp)	60
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	61
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	61
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	63

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. Brottsmisstanke mot domare**
Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju415.
- 2. Nämndemännens ersättning**
Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju263, 2007/08:Ju405, 2007/08:Ju435 yrkande 4 och 2008/09:Ju251.
Reservation 1 (s, v, mp)
- 3. Nämndemannakårens sammansättning**
Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju274.
Reservation 2 (s, v, mp)
- 4. Samtalskontakt för nämndemän**
Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju275.
Reservation 3 (s, v, mp)
- 5. Tillsynen över advokater**
Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju343.
- 6. Ersättning till vårdnadshavare**
Riksdagen avslår motion 2007/08:K350 yrkande 3.
- 7. Barnprotokoll i domstolsavgöranden**
Riksdagen avslår motion 2008/09:So463 yrkande 3.
Reservation 4 (s, v)
- 8. Vittneskydd**
Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju255, 2007/08:Ju308, 2007/08:Ju412 och 2008/09:Ju284 yrkandena 3 och 4.
Reservation 5 (s, v, mp)
- 9. Vittneskydd för unga**
Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju433 yrkande 10.
Reservation 6 (s)
- 10. Vittneskydd för papperslösa**
Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju347.
Reservation 7 (s, v, mp)
- 11. Anonymitet i domstol för vittnen**
Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju363.

12. Sakkunniga

Riksdagen avslår motion 2007/08:So384.

13. Specialdomstolar

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju420, 2007/08:Ju436, 2008/09:Ju243 och 2008/09:Ju272.

Reservation 8 (mp)

14. Kostnaden för biträde vid förhör upplysningsvis under förundersökning

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju379 yrkande 74.

Reservation 9 (s)

15. Utökad rätt till rättshjälp

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ju226, 2008/09:Ju321, 2008/09:Ju329 och 2008/09:Ju464.

Reservation 10 (s, v, mp)

16. Rättshjälp vid brott begångna i utlandet

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju254.

17. Rättshjälp i mål vid förvaltningsdomstol

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju399, 2008/09:Ju215 och 2008/09:Ju412.

18. Inställda domstolsförhandlingar

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ju353 och 2008/09:Ju406 yrkandena 1 och 2.

19. Brottmålsdomar rörande djurplågeri m.m.

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju219.

20. Stöd till oskyldigt misstänkta

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju450.

21. Återkallande av ett överklagande

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju313 och 2008/09:Ju357.

22. Oberoende resningsnämnd

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju416.

23. Domstolsförhandlingars offentlighet

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:K350 yrkande 2 och 2007/08:Ju364.

24. Beslag av dataserver

Riksdagen avslår motion 2007/08:Ju285.

25. Utökad rätt att beslagta fordon

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju399.

26. Häktesrestriktioner

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju379 yrkande 56.

Reservation 11 (s, v, mp)

27. Kameraövervakning

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju439 yrkande 5, 2008/09:Ju244 och 2008/09:Ju456 yrkandena 1 och 2.

Reservation 12 (s)

28. Mobilspårning

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju203.

29. Hemlig teleavlyssning

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju391.

30. Kretsen av personer som ska underrättas vid buggning

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju379 yrkande 72.

Reservation 13 (s, v, mp)

31. Statens skadeståndsansvar vid buggning

Riksdagen avslår motion 2008/09:Ju379 yrkande 71.

Reservation 14 (s, v, mp)

32. Frågor om terrorism

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ju332, 2008/09:Ju379 yrkande 73, 2008/09:Ju440 och 2008/09:U349 yrkande 34.

Reservation 15 (s, v, mp)

Stockholm den 2 april 2009

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidsson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Johan Linander (c), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Helena Bouveng (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Max Andersson (mp), Helena Bargholtz (fp) och Borianan Åberg (m).

Utskottets överväganden

Brottsmisstanke mot domare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att se över möjligheterna att sätta en domare i s.k. karantän när det pågår en utredning på grund av brottsmisstanke mot domaren.

Motionen

I motion 2007/08:Ju415 (kd) yrkas att det görs en översyn av möjligheterna att sätta en domare i s.k. karantän när det pågår en utredning på grund av brottsmisstanke mot domaren. Denna karantän bör enligt motionären tillgripas även i de fall där det påstådda brottet inte kan leda till avsked.

Bakgrund

Enligt 11 kap. 5 § regeringsformen får den som har utnämnts till ordinarie domare *skiljas från tjänsten* endast om han genom brott eller grovt eller upprepat åsidosättande av tjänsteåliggande har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha tjänsten eller om han har uppnått gällande pensionsålder eller annars enligt lag är skyldig att avgå med pension.

Av 10 § lagen (1994:261) om fullmaktsanställning (LFA) framgår att en arbetstagare får *avstängas* från arbetet

1. om ett förfarande inleds som syftar till att han ska avskedas,
2. om en åtgärd vidtas för att åtal ska väckas mot honom för en gärning som kan antas medföra avskedande,
3. om han inte fullgör sina arbetsuppgifter tillfredsställande och detta beror på sjukdom eller något jämförligt förhållande eller
4. om han inte följer ett beslut om läkarundersökning, som enligt 11 § ska ha påkallats på grund av att arbetstagaren inte fullgör sina arbetsuppgifter tillfredsställande och det är sannolikt att den bristande arbetsförmågan beror på sjukdom eller något jämförligt förhållande.

Statens ansvarsnämnd beslutar i frågor om bl.a. avskedande och avstängning när det gäller ordinarie domare (15 § LFA).

Av 12 kap. 8 § regeringsformen framgår att åtal mot en ledamot av Högsta domstolen eller Regeringsrätten för brott i utövningen av tjänsten väcks i Högsta domstolen eller riksdagens justitieombudsman (JO) eller Justiekanslern (JK). Högsta domstolen prövar också enligt samma lagrum

frågor om justitie- och regeringsråds avskedande, avstängning eller skyldighet att genomgå en läkarundersökning. Också i dessa ärenden väcks talan av JO eller JK.

Statens ansvarsnämnd har i ett ärende (dnr Ä 7/1983) ansett att det måste ställas samma krav på en domares redbarhet och oförvitlighet oberoende av vilka mål eller ärenden han eller hon sysslar med. Av principiella skäl har det därför inte ansetts godtagbart med en lösning som går ut på att befria den ordinarie domaren från vissa arbetsuppgifter.

Det kan i sammanhanget nämnas att Grundlagsutredningen i sitt betänkande En reformerad grundlag (SOU 2008:125) behandlar frågor om bl.a. vem som ska pröva ärenden om avstängning och avskiljande. Utredningen tar dock inte upp den fråga som berörs i motionen. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Bland annat för att självständigheten i dömandet ska garanteras gäller särskilda anställningsregler för ordinarie domare. I vilka fall en ordinarie domare enligt dessa regler får avstängas från sitt arbete framgår ovan. Enligt utskottets mening har det inte framkommit skäl för att ändra denna reglering. Utskottet avstyrker motion 2007/08:Ju415.

Nämndemän

Nämndemännens ersättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av ersättningsystemet för nämndemännen.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Motionerna

Motionären bakom motion 2007/08:Ju263 (m) föreslår att en översyn görs av ersättningssystemet för nämndemän. Det bör enligt motionären vara möjligt att få ersättning för övertid efter åtta timmars tjänstgöring.

I motionerna 2007/08:Ju405, 2007/08:Ju435 yrkande 4 och 2008/09:Ju251 (samtliga s) föreslås att det görs en uppföljning av om effekterna av den höjning av den ekonomiska ersättningen till nämndemän som trädde i kraft i januari 2007 blivit de åsyftade. Motionärerna framhåller vikten av att följa upp effekterna av det nya arvodessystemet för att se till att det nya ersättningssystemet inte påverkar rekryteringen av nya nämndemän negativt.

Bakgrund

Nämndemännens ersättning har varit föremål för utskottets behandling i stort sett årligen under 1990- och 2000-talen. Frågan har då främst rört ersättningens storlek.

De nya ersättningsreglerna för nämndemän trädde i kraft i januari 2007. Bland annat infördes bestämmelser om halvdagsersättning. Tidigare hade heldagsersättning betalats ut oavsett sammanträdestid.

De nya ersättningsreglerna finns, liksom de tidigare, i förordningen (1982:814) om ersättning till nämndemän och vissa andra uppdragstagare inom domstolsväsendet m.m. Av 2 § i förordningen framgår att nämndemän i tingsrätter, länsrätter, hovrätter och kammarrätter samt jurymän i tryckfrihetsmål erhåller ett arvode för sammanträde om 500 kr per dag eller 250 kr för tjänstgöring kortare tid än tre timmar. De har dessutom rätt till ersättning för inkomstförluster som uppkommer på grund av uppdraget. Vidare kan reseersättning, traktamente och ersättning för barn tillsyn betalas ut. Nämndemän i länsrätterna och kammarrätterna har dessutom rätt till arvode för förberedelsearbete med 300 kr.

Utskottets ställningstagande

De nya ersättningsreglerna för nämndemän har varit i kraft under drygt två år. Utskottet utgår från att frågan om bl.a. ersättningens storlek följs och anser inte att det har framkommit omständigheter som ger anledning att nu föreslå en särskild uppföljning eller översyn av reglerna. Utskottet avstyrker motionerna 2007/08:Ju263, 2007/08:Ju405, 2007/08:Ju435 yrkande 4 och 2008/09:Ju251.

Nämndemannakårens sammansättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om nämndemannakårens sammansättning.

Jämför reservation 2 (s, v, mp).

Motionen

I motion 2008/09:Ju274 (s) anförs att det är angeläget att nämndemannakåren är så representativ som möjligt för Sveriges befolkning. Det behövs en förnyring och en större mångfald inom nämndemannakåren, enligt motionärerna.

Bakgrund

I den av riksdagen godkända propositionen 2005/06:180 Ett stärkt nämndemannainstitut lämnade regeringen förslag som syftade till att skapa en mer allsidig sammansättning av nämndemannakåren (bet. 2005/06:JuU32). Bland annat ändrades bestämmelserna i 4 kap. 7 § rättegångsbalken och i 19 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar. Enligt dessa bestämmelser ska man vid val av nämndemän i tingsrätt, hovrätt, länsrätt och kammarrätt eftersträva att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön, etnisk bakgrund och yrke. Om det finns flera alternativa sätt att uppnå en allsidig sammansättning, bör enligt bestämmelserna de personer väljas som inte tidigare tjänstgjort som nämndemän eller som tjänstgjort kortast tid.

Domstolsverket har på uppdrag av regeringen kartlagt nämndemannakårens sammansättning efter valet 2006 och i samband därmed utvärderat om målsättningarna i ovan nämnda proposition har uppnåtts vad avser nämndemannakårens åldersmässiga sammansättning, etniska representativitet och representativitet i förhållande till befolkningen i stort. Uppdraget redovisades i november 2007 (rapport DV 2007:2). Domstolsverket konstaterar i rapporten att den kartläggning av nämndemannakårens sammansättning som Domstolsverket, med hjälp av Statistiska centralbyrån, genomförde i maj 2007 visar att könsfördelningen alltjämt är jämn, att andelen nämndemän med utländsk bakgrund har ökat sedan förra mandatperioden och uppgår till 16,5 % jämfört med 18 % i kontrollgruppen (svenska medborgare äldre än 17 år) samt att åldersfördelningen, trots en viss förbättring, fortfarande är ojämn med en kraftig överrepresentation av äldre nämndemän. Nämndemannakårens sammansättning är, konstateras det i rapporten, således ännu inte tillräckligt allsidig. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Det kan i sammanhanget nämnas att det 2007 infördes regler om rätt till skäligen ersättning för kostnader för barntillsyn som uppkommer när nämndemän fullgör sitt uppdrag.

Liknande motionsyrkanden behandlade utskottet våren 2007 (bet. 2006/07:JuU8). Utskottet uttalade då att det är viktigt att rekryteringen är sådan att gruppen av nämndemän blir så allsidig som möjligt. Utskottet inväntade då att regeringen skulle ge Domstolsverket det ovan redovisade uppdraget och välkomnade en sådan uppföljning. Ett uttalande från riksdagens sida framstod enligt utskottet i ljuset härav inte som nödvändigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottets vill liksom tidigare betona vikten av att nämndemannakåren har en sammansättning som så lång det är möjligt speglar Sveriges befolkning. Domstolsverkets rapport visar att kårens sammansättning har blivit mer representativ även om en hel del kvarstår. Utskottet anser att regeringens beredning av rapporten inte bör föregripas. Motion 2008/09:Ju274 avstyrks.

Samtalskontakt för nämndemän

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att domstolarna bör erbjuda nämndemännen samtalskontakt för att bearbeta obehagliga upplevelser vid domstolsförhandlingar.

Jämför reservation 3 (s, v, mp).

Motionen

I motion 2008/09:Ju275 (s) framhålls att domstolarna bör erbjuda nämndemän samtalskontakt för att bearbeta obehagliga upplevelser vid domstolsförhandlingar.

Utskottets ställningstagande

Enligt vad utskottet erfarit från Domstolsverket har enskilda domstolar i vissa särskilda fall erbjudit nämndemän sådant särskilt stöd som efterfrågas i motionen. Motionen får med anledning härav till viss del anses tillgodosedd. Enligt utskottets mening bör motionen i övrigt inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motion 2008/09:Ju275 avstyrks.

Tillsynen över advokater

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att regeringen skyndsamt ska tillsätta en utredning om hur tillsynen över advokater bör utformas.

Motionen

I motion 2008/09:Ju343 (s) ifrågasätts om Advokatsamfundets disciplinnämnd, med övervägande advokater som ledamöter, ska utöva tillsynen över advokater. Motionärerna lyfter fram risken för vänskapskorruption och föreslår att regeringen skyndsamt tillsätter en utredning om hur tillsynen bättre kan lösas.

Bakgrund

Enligt 8 kap. 6 § rättegångsbalken utövas tillsyn över advokatväsendet av Advokatsamfundets styrelse och disciplinnämnd, vilka har att se till att en advokat vid utförandet av talan inför domstol och i sin övriga verksamhet fyller de plikter som åvilar honom eller henne. Disciplinnämnden består av elva ledamöter. Ordföranden, vice ordföranden och sex andra ledamöter är advokater. Nämndens återstående tre ledamöter är offentliga representanter

och utses av regeringen. De disciplinära åtgärder som kan åläggas en advokat är uteslutning ur samfundet, varning och erinran. Om särskilda skäl föreligger kan straffavgift åläggas tillsammans med en varning. En advokat som utesluts ur samfundet kan överklaga beslutet till Högsta domstolen.

Även Justitiekanslern (JK) utövar viss tillsyn över advokatväsendet. JK kan i vissa fall överklaga ett beslut av disciplinnämnden till Högsta domstolen. JK kan också begära hos nämnden att en åtgärd ska vidtas mot en viss advokat.

Tillsynen över advokatväsendet behandlades i betänkandet Tillsyn över advokater m.m. (SOU 1999:31). I betänkandet föreslås bl.a. att JK:s tillsynsfunktion ska upphöra. Vidare ska enligt förslaget advokat och anmälare få rätt att överklaga disciplinnämndens beslut till Svea hovrätt. Förslagen i betänkandet har inte lett till någon åtgärd från regeringens sida.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att frågan om tillsynen av advokatväsendet behandlades i ett utredningsbetänkande 1999. Förslagen i betänkandet, som bl.a. berör motionärens önskemål, har inte föranlett någon åtgärd från regeringens sida. Utskottet anser inte att det har framkommit något som ger anledning till en ny utredning. Utskottet avstyrker motion 2008/09:Ju343.

Ersättning till vårdnadshavare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av ersättningen till minderåriga brottsoffers vårdnadshavare i samband med förhandling i brottmål.

Motionen

I motion 2007/08:K350 (m) yrkande 3 begärs en översyn av ersättningen till minderåriga brottsoffers vårdnadshavare i samband med förhandling i brottmål. Enligt motionären bör vårdnadshavare som är med på en förhandling i brottmål erhålla ersättning för förlorad arbetsinkomst och för resor.

Bakgrund

När en målsägande eller ett vittne som inte fyllt 18 år kallas till ett sammanträde ska vårdnadshavaren underrättas om kallelsen om det inte finns särskilda skäl mot det (9 kap. 9 § rättegångsbalken). Det finns ingen bestämmelse som direkt ger en sådan vårdnadshavare rätt till ersättning för det

fall han eller hon inställer sig till sammanträdet. Det förekommer dock att vårdnadshavaren får ersättning enligt 8 § förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen m.m.

Utskottet avstyrkte ett liknande motionsyrkande våren 2006 med motiveringen att utskottet inte var berett att föreslå någon åtgärd rörande ersättningsreglerna vid inställelse till rättegång (bet. 2005/06:JuU11).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att utskottet inte är berett att föreslå någon ändring av ersättningsreglerna vid inställelse till rättegång, varför motion 2007/08:K350 yrkande 3 avstyrks.

Barnprotokoll i domstolsavgöranden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det bör bli obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge.

Jämför reservation 4 (s, v).

Motionen

I motion 2008/09:So463 (v) yrkande 3 föreslås att det ska bli obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge. Ett sådant protokoll ska bifogas domstolens avgörande och innehålla motiveringar utifrån vad som är bäst för barnet.

Bakgrund

I proposition 2005/06:99 Nya vårdnadsregler lade regeringen fram en rad förslag till ändringar i föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge i syfte att förstärka barnperspektivet. Förslagen, som riksdagen antog våren 2006 (bet. 2005/06:LU27, rskr. 2005/06:309), innebar att betydelsen av barnets bästa kom till klarare uttryck i lagen. Barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Regeringen anförde att det inte låter sig göras att i lagtexten mera utförligt ange vad som ska anses vara bäst för barnet utan risk för att nödvändig flexibilitet i enskilda fall går förlorad. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall utifrån en bedömning av de individuella förhållandena. Regeringen framhöll vidare att det är viktigt att såväl domstolar som socialnämnder tydligt redovisar hur man har resonerat i det enskilda fallet. Frågan om vad domar och beslut av detta slag ska innehålla i form av motiveringar lämpar sig dock inte för lagstiftning, enligt regeringen.

Utskottet har tidigare behandlat och avslagit ett liknande motionsyrkande (bet. 2006/07:JuU8). Utskottet hänvisade då till vad lagutskottet tidigare anfört, nämligen att begreppet ”barnets bästa” inte får användas slentrianmässigt, och uttalade också att frågan om vad domar och beslut som gäller barn specifikt ska innehålla för motiveringar inte lämpar sig för lagstiftning.

Utskottets ställningstagande

Som riksdagen tidigare har slagit fast ska barnets bästa vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge och domstolarna ska i besluten tydligt redovisa hur de har resonerat i det enskilda fallet. Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att det i mål som rör dessa frågor bör upprättas ett särskilt barnprotokoll utan gör samma bedömning som tidigare, dvs. att frågan om vad domar och beslut ska innehålla i form av motiveringar inte lämpar sig för lagstiftning. Motion 2008/09:So463 yrkande 3 avstyrks.

Vittnen

Vitnesskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör vittnesskydd.

Jämför reservation 5 (s, v, mp).

Motionerna

I motion 2007/08:Ju255 (c) framhålls vikten av att öka stödet och skyddet för enskilda som ställer upp som vittnen i rättsväsendet. Frivilligorganisationernas insatser bör enligt motionärerna tas till vara i större utsträckning. Liknande synpunkter förs fram i motion 2007/08:Ju412 (m). Motionären påtalar behovet av kraftfulla åtgärder för att stärka skyddet för vittnen inför, under och efter en rättegång och att regeringen bör återkomma med en sammanhållen strategi för detta.

Motionären i motion 2007/08:Ju308 (m) lyfter fram vikten av att domstolslokalerna utformas så att målsägande och vittnen inte behöver konfronteras med den tilltalade.

I motion 2007/08:Ju433 (s) yrkande 10 framhålls vikten av att skydda och stötta unga vittnen så att de inte utsätts för hot i skolan.

Motionärerna i motion 2008/09:Ju284 (v) yrkande 3 begär att regeringen låter utreda hur vittnesstödsverksamhet kan möjliggöras i ett så tidigt skede som möjligt av förundersökningen.

Motionären i motion 2008/09:Ju284 (v) yrkande 4 framhåller att regeringen bör låta utreda vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra skyddet för vittnen som lever under hot. Bland annat tas frågan om skyddat boende upp av motionären.

Bakgrund

Polisen har huvudansvaret för skyddet av hotade personer. Av 1 § polislagen (1984:387, PL) framgår att polisens arbete ska syfta till att upprätta allmän ordning och säkerhet och att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp.

Våren 2006 beslutade riksdagen att införa en ny bestämmelse i polislagen, av vilken framgår att polisen får bedriva *särskilt personsäkerhetsarbete* beträffande vittnen och andra hotade personer (2 a § PL). Särskilt personsäkerhetsarbete ska bedrivas för att skydda i första hand personer som lämnar uppgifter i samband med utredningar om allvarlig brottslighet och där ett kontinuerligt och omfattande säkerhetsarbete behöver bedrivas inom ramen för en särskild organisation. Rikskriminalpolisen har huvudansvaret för detta arbete och ska i samråd med de fyra särskilt inrättade personsäkerhetsenheterna se till att det särskilda personsäkerhetsarbetet bedrivs enhetligt i landet.

Rikspolisstyrelsen har efter 2006 sett ett behov av en tydligare samordning och ett nationellt stöd när det gäller skydd för hotade personer där behovet av skydd inte är lika omfattande som vid *särskilt* personsäkerhetsarbete. Mot denna bakgrund håller Rikspolisstyrelsen på att utarbeta riktlinjer och en handbok för polisens personsäkerhetsarbete. För denna målgrupp bedrivs sedan knappt ett år tillbaka personsäkerhetsarbete på några platser i Sverige, bl.a. i Stockholm och Göteborg. Meningen är att detta arbete ska utvecklas på fler platser i landet. Dessutom finns på alla polismyndigheter runtom i landet, mer eller mindre utbyggt, brottsofferenheter som ger råd och stöd när hotbilden inte är så hög.

Från Rikspolisstyrelsen har inhämtats att man på samtliga polismyndigheter har utsett kontaktpoliser för skolorna. De olika polismyndigheterna har dock valt att organisera detta arbete på olika sätt. Polisen i Stockholms län har prioriterat arbetet med kontaktpoliser i skolan.

Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket fick 2006 i uppdrag av regeringen att gemensamt verka för att vittnesstödsverksamhet bedrivs vid landets samtliga tingsrätter och hovrätter. Inom ramen för uppdraget skulle de också redovisa en gemensam utvärderande rapport med förslag om verksamhetens fortsatta utveckling. Rapporten lämnades i oktober 2008 (Ju2006/5404/KRIM). Av den framgår bl.a. följande. Vittnesstödsverksamheten finns på samtliga tingsrätter och hovrätter. I arbetet med vittnesstödsverksamheten har Brottssoffermyndigheten ett nationellt ansvar för utbildningsfrågor, kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring. Domstolsverket arbetar för att det ska finnas praktiska förutsättningar för att bedriva verk-

samheten och deltar i utförandet av nationella riktlinjer. Myndigheternas arbete genomförs i nära samarbete med Brottsofferjourernas Riksförbund och de andra ideella organisationer som i praktiken har hand om vittnesstödsverksamheten. Verksamheten bedrivs således på ideell basis av olika organisationer i olika delar av landet. I drygt 90 % av landets tingsrätter bedrivs verksamheten av den lokala brottsofferjouren. En betydande del av vittnesstödsverksamheten finansieras genom bidrag från Brottsofferfonden. År 2007 fördelades ca 3 miljoner kronor från Brottsofferfonden till denna verksamhet. En dryg tredjedel av vittnesstödsverksamheten har dessutom finansiering från andra aktörer, oftast från kommunen. Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket anser i rapporten att vittnesstödsverksamheten ska bedrivas i nuvarande form men att det är av avgörande betydelse att ge den en stabil grund när det gäller organisation, ansvar och ekonomi. Myndigheterna lämnar i rapporten ett antal förslag till åtgärder. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Av rapporten framgår också att Domstolsverket arbetar för att det ska finnas vittnesstödsrum på alla domstolar där så är möjligt. När nya domslokaler byggs planeras alltid utrymmen för vittnesstödsverksamheten. I dag saknas vittnesstödsrum helt eller delvis på fyra domstolar. Detta beror i vissa fall på att byggnaderna är K-märkta. I andra fall pågår eller planeras ny- eller ombyggnation av domstolens lokaler, och när dessa är klara kommer vittnesstödsrum att finnas i lokalerna.

Vidare kan nämnas att Stödcentrum för unga brottsoffer finns på ett flertal orter i landet och arbetar för att stödja unga brottsoffer och vittnen. Verksamheten bedrivs offentligt och bygger ofta på ett samarbetsavtal mellan socialtjänsten och polisen. Det kan i sammanhanget nämnas att Brå och polisen i Eskilstuna under 2005 initierade projektet Våga Vittna. I projektet arbetade de tillsammans med representanter för Stödcenter för unga brottsoffer, skolan, socialtjänsten, Åklagarmyndigheten och tingsrätten och tog fram en modell, den s.k. Eskilstunamodellen. Modellen syftar till att få ungdomar att våga och vilja vittna samt att förstå ansvaret med att vittna. Eskilstuna kommun och flera andra kommuner i landet arbetar nu med modellen.

Slutligen kan nämnas att riksdagens beslut med anledning av proposition 2004/05:131 En modernare rättegång bl.a. innebar ökade möjligheter att använda modern teknik vid rättegångar, såsom videokonferens m.m. Vid bedömningen av om det finns skäl för att en part ska närvara genom videokonferens ska rätten bl.a. beakta om den som ska delta i sammanträdet känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättssalen (bet. 2004/05: JuU29).

Utskottet har behandlat frågor om vittnesstöd vid flera tillfällen, senast våren 2007 (bet. 2006/07:JuU8). Utskottet såg då positivt på det arbete som läggs ned för att stödja målsägande och vittnen men vidhöll sin tidigare uppfattning att riksdagen inte borde göra något uttalande med anledning av frågan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det bedrivs ett omfattande arbete i syfte att öka säkerheten för parter och bevispersoner och att det arbete som pågår på många håll har intensifierats och prioriterats. Motionsyrkandena får med anledning härav till viss del anses tillgodosedda. Enligt utskottets mening bör riksdagen i övrigt inte föregripa det beredningsarbete som pågår. Utskottet avstryker motionerna 2007/08:Ju255, 2007/08:Ju308, 2007/08:Ju412, 2007/08:Ju433 yrkande 10 och 2008/09:Ju284 yrkandena 3 och 4.

Vitnnesskydd för papperslösa

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att undersöka möjligheterna att ge vitnnesskydd åt s.k. papperslösa personer om de träder fram och polisanmäler övergrepp.

Jämför reservation 7 (s, v, mp).

Motionen

I motion 2007/08:Ju347 (s) begärs att regeringen undersöker möjligheterna att ge vitnnesskydd åt s.k. papperslösa personer om de träder fram och polisanmäler övergrepp.

Bakgrund

Socialförsäkringsutskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast våren 2007 (bet. 2006/07:SfU8). Utskottet hänvisade då till ett betänkande från 2006 (bet. 2005/06:SfU10) där utskottet avstyrkte ett motionsyrkande om s.k. papperslösa. Utskottet konstaterade då bl.a. följande.

Såvitt gäller denna fråga finns det dessvärre en grupp människor i Sverige som trots beslut om avvisning eller utvisning ändå inte lämnat landet eller av olika skäl valt att uppehålla sig i Sverige utan att söka uppehållstillstånd eller på annat sätt ge sig till känna för myndigheterna. Det är en situation som inte är bra vare sig för enskilda eller för samhället. Dessa personer är många gånger utlämnade till oseriösa och hänsynslösa arbetsgivare som inte drar sig för att utnyttja deras utsatthet. Eftersom dessa personer knappast ger sig till känna med mindre än att en generell rätt till uppehållstillstånd införs är det svårt att föreställa sig att de med nuvarande ordning skulle vara hjälpta av en möjlighet att begära skadestånd av dessa arbetsgivare. Vad som nu sagts innebär emellertid inte att utskottet delar uppfattningen att de generellt bör ges en sådan rätt till uppehållstillstånd. En sådan åtgärd skulle enligt utskottets mening strida mot den självklara utgångspunkten att den som fått ett avlägsnandebeslut ska rätta sig efter det liksom att den som vill söka sig till Sverige ska ha de tillstånd som krävs enligt utlänningslagstiftningen. Utskottet, som inte har ändrat uppfatt-

ning i denna fråga, anser att inte heller speciella regler om vittneskydd ska införas för personer som saknar de tillstånd som krävs för vistelse i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Justitieutskottet har ingen annan uppfattning än den som socialförsäkringsutskottet tidigare har redovisat. Motion 2007/08:Ju347 avstyrks.

Anonymitet i domstol för vittnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att se över möjligheterna att vittna under sekretessbelagd identitet.

Motionen

I motion 2008/09:Ju363 (kd) begärs en utredning som ser över möjligheterna att vittna under sekretessbelagd identitet för att allmänhetens vittnesbenägenhet ska kunna upprätthållas på en hög nivå.

Bakgrund

Frågan om anonymitet för vittnen har varit föremål för överväganden av Brottsofferutredningen. I sitt betänkande Brottsoffer – Vad har gjorts? Vad bör göras? (SOU 1998:40) har utredningen sålunda övervägt att införa en ordning med möjlighet för bevispersoner att under vissa förutsättningar få vara anonyma i förhållande till den tilltalade. Vid övervägandena beaktade utredningen att de undersökningar som gjorts visade att hot och andra övergrepp mot målsägande och vittnen förekom relativt sällan och inte hade ökat i någon större omfattning samt att de övergrepp som förekommit främst riktats mot personer som den tilltalade hade en relation till. Vidare beaktade utredningen att försvararen hamnar i en konfliktsituation gentemot sin klient genom att han måste förtiga identitetsuppgifter som han fått kännedom om under förhören med målsäganden eller vittnet. Mot bakgrund av dessa omständigheter och det förhållandet att principen om offentlighet och parts rätt till fullständig insyn inte bör åsidosättas utan mycket starka skäl, fann utredningen att det inte var motiverat att föreslå en ordning med anonymitet för målsägande och vittnen. Något sådant förslag lades inte heller fram av regeringen.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har i sin rapport om brottsutvecklingen i Sverige fram till 2007 redovisat en specialstudie som gjorts av anmälningar som rör brottet övergrepp i rättssak (Brå 2008:23). I 17 kap. 10 § brottsbalken definieras detta brott på följande sätt: Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort en anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett en utsaga hos en domstol

eller en annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd. Av studien framgår att anmälningarna om övergrepp i rättssak har ökat. Mellan 1999 och 2006 ökade antalet anmälningar om övergrepp i rättssak från drygt 2 400 till drygt 4 100. Detta motsvarar en ökning med drygt 70 % på sju år. Huruvida ökningen av antalet fall speglar en reell ökning eller beror på en ökad benägenhet att anmäla brottet är dock enligt Brå svårt att avgöra. Det finns enligt Brå en rad faktorer som kan påverka anmälningsstatistiken.

Frågan om att förebygga våld och hot mot målsägande och vittnen har behandlats av Offentlighets- och sekretesskommittén i dess betänkande Ny sekretesslag (SOU 2003:99) och av Personssäkerhetsutredningen i betänkandet Ett nationellt program om personssäkerhet (SOU 2004:1).

Som redovisats ovan beslutade riksdagen våren 2006 att införa en ny bestämmelse i polislagen. Av bestämmelsen framgår att personssäkerhetsarbete får bedrivas beträffande vittnen och andra hotade personer och att föreskrifter om sådant säkerhetsarbete får meddelas av regeringen. Särskilt personssäkerhetsarbete ska bedrivas av bl.a. polisen för att skydda i första hand personer som lämnar uppgifter i samband med utredningar om allvarlig brottslighet. Vidare infördes bestämmelser om sekretess för uppgifter som hänför sig till verksamhet som avser särskilt personssäkerhetsarbete och för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden hänförliga till en sådan verksamhet. Tystnadsplikten, som följer av sekretessbestämmelserna, ges företräde framför meddelarfriheten. Genom riksdagens beslut infördes vidare två ändringar i rättegångsbalkens bestämmelser om vittnesförhör som innebar dels ett s.k. frågeförbud beträffande den som har tystnadsplikt i förhållande till uppgifter hänförliga till verksamhet som avser särskilt personssäkerhetsarbete, dels en möjlighet för vittnen att avstå från att yttra sig beträffande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden som hänför sig till ett sådant arbete (prop. 2005/06:138, bet. 2005/06:JuU36).

Justitieutskottet har tidigare behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om anonymitet för vittnen (se senast bet. 2006/07:JuU8). Utskottet återopade då bl.a. sin tidigare redovisade uppfattning att det inte är möjligt att genomföra några genomgripande ändringar av de gällande principerna om en parts insyn i de förhållanden som kan läggas till grund för en domstols eller myndighets avgörande. Utskottet pekade på att Europadomstolen avvisat möjligheten att använda anonyma vittnen på grund av att den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna inte tillåter detta.

Utskottets ställningstagande

Frågan om anonymitet i domstol har övervägts av Brottsofferutredningen som fann att det inte var motiverat att föreslå en ordning med anonymitet för målsägande och vittnen. När utskottet tidigare har behandlat motionsyrkanden liknande det som nu lagts fram har utskottet funnit att det inte är

möjligt att genomföra några genomgripande ändringar av de gällande principerna om parts insyn i de förhållanden som kan läggas till grund för en domstols eller myndighets avgörande. Utskottet gör ingen annan bedömning nu. Motion 2008/09:Ju363 avstyrks.

Sakkunniga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att tillsätta en utredning med uppgift att komma med förslag till hur enskilda patienter bättre ska kunna hävda sin rätt i allmän domstol.

Motionen

I motion 2007/08:So384 (kd) begärs att det tillsätts en utredning med uppgift att komma med förslag till hur enskilda patienters möjligheter att hävda sin rätt i allmän domstol ska kunna stärkas. Motionären anser att det bör lagregleras att domstolarna i vissa situationer ska åläggas att inkalla sakkunniga att biträda rätten.

Bakgrund

Enligt 35 kap. 6 § rättegångsbalken ankommer det på parterna att svara för bevisningen. Rätten får självant inhämta bevisning endast i tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten och i mål om brott som hör under allmänt åtal. Av bestämmelserna i 40 kap. rättegångsbalken framgår att om rätten finner det erforderligt att anlita en sakkunnig för att pröva en fråga vars bedömande kräver särskild fackkunskap, får rätten inhämta yttrande över frågan från en myndighet eller en tjänsteman eller någon annan som är satt att tillhandagå med yttrande i ämnet eller uppdra åt en eller flera personer som är kända för redbarhet och för skicklighet i ämnet att avge yttrande (1 §). Parterna bör få tillfälle att yttra sig innan en sakkunnig utses; enas de om att anlita viss en sakkunnig ska denne anlitas om han är lämplig och hinder inte möter (3 §). Motsvarande bestämmelser finns i 24 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) när det gäller förvaltningsdomstolarna.

Regeringen beslutade i april 2008 att tillsätta en särskild utredare för att analysera om det finns behov av särskilda åtgärder för vissa måltyper i organisatoriskt eller processuellt hänseende i syfte att åstadkomma särskild snabbhet eller särskild kompetens i domstolsförfarandet. Analysen ska omfatta alla måltyper som förekommer vid domstolar. Om utredaren finner att det finns behov av nya eller förändrade särskilda åtgärder ska utredaren lämna förslag på sådana. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2009 (dir. 2008:49).

För att tillgodose kraven på specialisering finns i dag olika lösningar. Exempelvis handläggs vissa mål av särskilt angivna tingsrätter, och i vissa mål deltar särskilda ledamöter i dömandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i syfte att bl.a. åstadkomma särskild kompetens i domstolsförfarandet har tillsatt en särskild utredare för att analysera om det finns behov av särskilda åtgärder för vissa måltyper i organisatoriskt eller processuellt hänseende. Utskottet anser inte att utredningens arbete bör föregripas. Motion 2007/08:So384 avstyrks.

Specialdomstolar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att inrätta fler specialdomstolar.
Jämför reservation 8 (mp).

Motionerna

I motionerna 2007/08:Ju420 och 2008/09:Ju272 (båda m) framhålls att en översyn bör göras av förutsättningarna för en sammanhållen domstolsorganisation för näringslivets tvister.

Motionärerna i motion 2007/08:Ju436 (mp) begär att speciella familjedomstolar ska inrättas. Dessa domstolar skulle enligt motionärerna bl.a. ha en bättre kompetens hos beslutsfattarna och klara en snabbare handläggning av ärenden.

I motion 2008/09:Ju243 (s) föreslås att det inrättas specialdomstolar för socialförsäkringsmål för att garantera rättssäkerhet och kompetens i samband med besluten.

Bakgrund

Som redovisats ovan beslutade regeringen i april 2008 att tillsätta en särskild utredare för att analysera om det finns behov av särskilda åtgärder för vissa måltyper i organisatoriskt eller processuellt hänseende i syfte att åstadkomma särskild snabbhet eller särskild kompetens i domstolsförfarandet. I uppdraget ingår också att analysera om de särskilda åtgärder som redan gäller för ett antal måltyper är ändamålsenliga eller om dessa bör tas bort eller förändras i något eller några avseenden. Analysen ska omfatta alla måltyper som förekommer vid domstolar. Om utredaren finner att det finns behov av nya eller förändrade särskilda åtgärder ska utredaren lämna förslag på sådana. De föreslagna lösningarna ska tillhandahållas inom ramen för de allmänna domstolsslagen. Om utredaren bedömer att det för

någon måltyp inte är lämpligt att tillhandahålla en lösning inom de allmänna domstolsslagen, ska utredaren även redovisa de överväganden som lett fram till den bedömningen. I direktiven nämns bl.a. näringslivets tvister. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2009 (dir. 2008:49).

När det gäller socialförsäkringsmål kan nämnas att det tidigare fanns specialdomstolar – försäkringsrätter – som handlade sådana mål. Dessa domstolar avskaffades i början av 1990-talet (prop. 1990/91:80, bet. 1990/91:JuU18).

Utskottets ställningstagande

Regeringen har tillsatt en särskild utredare för att analysera om det finns behov av särskilda åtgärder för vissa måltyp i organisatoriskt eller processuellt hänseende i syfte att bl.a. åstadkomma särskild kompetens i domstolsförfarandet. I direktiven nämns bl.a. näringslivets tvister. Utskottet anser att det utredningsarbete som pågår inte bör föregripas och avstyrker motionerna 2007/08:Ju420, 2007/08:Ju436, 2008/09:Ju243 och 2008/09:Ju272.

Rättshjälpsfrågor

Kostnaden för biträde vid förhör upplysningsvis under förundersökning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att personer som hörs under en förundersökning utan att vara skäligen misstänkta för ett brott med ett straffminimum på två års fängelse inte ska behöva stå för kostnaden för ett biträde.

Jämför reservation 9 (s).

Motionen

Regeringen bör enligt motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 74 skyndsamt utreda hur en reglering bör utformas där personer som hörs under en förundersökning utan att vara skäligen misstänkta för ett brott med ett straffminimum på två års fängelse eller mer inte ska behöva stå för kostnaden för ett biträde.

Bakgrund

Riksdagen beslutade i februari 2008 med anledning av proposition 2007/08:47 att alla som förhörs under en förundersökning ska ha rätt att ha ett biträde närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen. Kostnaden för ett sådant biträde ska förhörspersonen stå för. Skulle biträ-

det senare komma att förordnas som offentlig försvarare eller målsägandebiträde, är det möjligt för försvararen eller målsägandebiträdet att få viss ersättning retroaktivt för arbete som har utförts före förordnandet. I samband med behandlingen av den propositionen avlog utskottet ett motionsyrkande liknande det nu aktuella (bet. 2007/08:JuU11). Utskottet konstaterade då bl.a. att för de kategorier av mycket allvarliga brott för vilka motionärerna föreslår en rätt till offentligfinansierat biträde har skäli- gen misstänkta personer en absolut rätt att få en offentlig försvarare förordnad för sig (se 21 kap. 3 a § första stycket rättegångsbalken). Mot bakgrund av bl.a. att det just rör sig om förhör upplysningsvis ansåg utskot- tet att det utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv inte förelåg något angeläget behov av att införa en sådan utökad rätt till offentligfinansierat biträde vid förhör. Inte heller i övrigt förelåg det enligt utskottet några tungt vägande skäl att införa en sådan rätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare framförda uppfattning att då det rör sig om förhör upplysningsvis föreligger det ur ett rättssäkerhetsperspektiv inte något angeläget behov av att införa en sådan utökad rätt till offentligfinan- sierat biträde som motionärerna efterfrågar. Motion 2008/09:Ju379 yrkande 74 avstyrks.

Utökad rätt till rättshjälp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om utökad rätt till rättshjälp.
Jämför reservation 10 (s, v, mp).

Motionerna

I motion 2008/09:Ju464 (fp) framhålls att rättshjälpslagen bör utformas efter principen om allas likhet inför lagen och att ingen av ekonomiska skäl ska behöva avstå från att ta till vara sina intressen i en rättslig tvist.

Även i motionerna 2008/09:Ju226, 2008/09:Ju321 och 2008/09:Ju329 (samtliga s) efterlyses en översyn av rättshjälpslagen. Genom att den förlo- rande parten vid tvistemål måste stå för hela rättegångskostnaden avhåller sig enligt motionären människor från att driva sin sak i rätten, vilket i sig är ett hot mot rättssäkerheten.

Bakgrund

Rättshjälpslagen (1996:1619) har till grundläggande syfte att fungera som ett yttersta skyddsnät för dem som inte kan få rättsligt bistånd på annat sätt. Enligt lagen är rättshjälpen subsidiär till rättsskyddet i privata rätts-

skyddsförsäkringar, dvs. den som har en rättsskyddsförsäkring eller liknande rättsskydd som omfattar den aktuella rättsliga angelägenheten får inte beviljas rättshjälp. Vidare innebär lagen att den som inte har rättsskydd av ifrågavarande slag men som borde ha haft det med hänsyn till sitt försäkringsskydd i övrigt eller till sina personliga och ekonomiska förhållanden, får beviljas rättshjälp endast om det finns särskilda skäl (9 §). Som en allmän förutsättning för att rättshjälp ska beviljas gäller att det, med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse, tvisteföremålets värde samt omständigheterna i övrigt, är rimligt att staten bidrar till kostnaderna (8 §). Rättshjälp får enligt rättshjälplagen beviljas personer vilkas ekonomiska underlag inte överstiger 260 000 kr (6 § första stycket). Med ekonomiskt underlag avses den rättssökandes årsinkomst efter det att hänsyn tagits till underhållsskyldighet, förmögenhet och skuldsättning. Lagen föreskriver också att rådgivning i minst en timme som huvudregel är en förutsättning för att rättshjälp ska beviljas (2 § andra stycket). Vidare innebär lagen bl.a. att biträdesbehovet är avgörande för om rättshjälp ska beviljas (7 §) och att biträde enligt rättshjälplagen normalt får ersättning för högst 100 timmars arbete (15 §).

Regeringen lämnade i juni 2007 i uppdrag åt Domstolsverket att utvärdera rättshjälplagen. Särskilt avseende skulle vid utredningen fästas vid de effekter som regelverket hade för de rättssökande. Verket skulle bl.a. undersöka förhållandet mellan rättshjälpen och rättsskyddet. Uppdraget redovisades för regeringen den 2 mars 2009 (rapport DV-2009:2). Domstolsverket har i rapporten lämnat förslag på åtgärder som bl.a. stärker den rättssökandes rätt. Bland annat föreslås att småföretagare ska ha rätt till rättshjälp i större omfattning än vad som gäller i dag och att Försäkringskassan ges i uppdrag att hjälpa föräldrar med beräkningen av underhållsbidrag. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Domstolsverket fick i juni 2007 i uppdrag att göra en allmän översyn av den nya rättshjälplagen och lämna de förslag som översynen föranledde. Verket har i mars 2009 lämnat en rapport med förslag på åtgärder. Utskottet anser att regeringens beredning av rapporten inte bör föregripas. Motionerna 2008/09:Ju226, 2008/09:Ju321, 2008/09:Ju329 och 2008/09:Ju464 avstyrks.

Rättshjälp vid brott begångna i utlandet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om utvidgad möjlighet till rättshjälp när svenska medborgare utsätts för brott utomlands.

Motionen

I motion 2007/08:Ju254 (c) framhålls behovet av en utvidgad möjlighet till rättshjälp när svenska medborgare utsätts för brott utomlands.

Bakgrund

Enligt rättshjälpslagen (1996:1619) får rättshjälp beviljas en person som är bosatt i Sverige i en angelägenhet som ska behandlas utomlands endast när det finns särskilda skäl. Sådana särskilda skäl krävs dock inte om saken gäller sexualbrott mot den rättssökande. Som exempel på när särskilda skäl kan anses föreligga anges i lagens förarbeten att en målsägande vill föra talan utomlands i mål om ett allvarligt och integritetskränkande brott. Tillämpningen av bestämmelsen om särskilda skäl har varit mycket restriktiv.

Som redovisats ovan har Domstolsverket på regeringens uppdrag utvärderat rättshjälpslagen och den 2 mars 2009 lämnat sin rapport (DV-2009:2). Domstolsverket föreslår i rapporten bl.a. att rättshjälpslagen ändras så att rättshjälp får beviljas i en angelägenhet som ska behandlas utomlands om rättssökanden har utsatts för ett särskilt allvarligt brott mot person. På detta sätt, sägs det i rapporten, undviker man att vissa brottstyper pekats ut framför andra. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Domstolsverket i sin nyligen avlämnade rapport om översyn av rättshjälpslagen har föreslagit förändringar när det gäller rättshjälp vid brott begångna i utlandet. Utskottet anser att Regeringskansliets beredning av Domstolsverkets rapport inte bör föregripas och avstyrker motion 2007/08:Ju254.

Rättshjälp i mål vid förvaltningsdomstol

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om rättshjälp i mål vid förvaltningsdomstol.

Motionerna

I motionerna 2007/08:Ju399 (m) och 2008/09:Ju215 (m) framhålls att det behövs en översyn av enskildas rätt till rättshjälp vid mål i förvaltningsdomstolarna.

I motion 2008/09:Ju412 (kd) anser motionären att möjligheterna att få rättshjälp vid tvist med Försäkringskassan bör klarläggas.

Bakgrund

Frågan om rätten till rättshjälp vid förvaltningsmål togs upp när utskottet behandlade proposition 1996/97:9 Ny rättshjälpslag (bet. 1996/97:JuU3). Utskottet uttalade då bl.a. följande.

Utskottet vill först erinra om att det i många mål- och ärendetyper som skall avgöras av förvaltningsdomstol finns möjlighet att förordna ett offentligt biträde som betalas av allmänna medel. Det gäller bl.a. i frågor om tvångsvård och omhändertagande, omsorg om psykiskt utvecklingsstörda och utlänningars, t.ex. asylsökandes, vistelse i landet. I propositionen föreslås inga materiella ändringar av lagstiftningen i denna del. När det gäller frågan om i vilken utsträckning rättshjälpsbiträde bör kunna förordnas i förvaltningsmål vill utskottet framhålla att den utredningsskyldighet och materiella processledning som förvaltningsdomstolarna är ålagda enligt förvaltningsprocesslagen generellt sett medför att behovet av biträde inte är lika stort i förvaltningsdomstol som i allmän domstol. Den ordning som regeringen nu föreslår får enligt utskottets mening sägas erbjuda tillräckliga möjligheter att förordna rättshjälpsbiträde i förvaltningsmål. Detta ställningstagande påverkas inte av den reformering av förvaltningsprocessen som nyligen har ägt rum eller – såvitt nu kan bedömas – de förändringar som kan förutses med anledning av det EG-rättsliga regelverkets ökande betydelse m.m. Utskottet kan således inte ställa sig bakom vare sig det allmänt hållna kravet i motion So425 om att rättshjälp skall kunna beviljas i större utsträckning i förvaltningsmål eller vad som anförs i motion Ju810 om utökade möjligheter till rättshjälp för funktionshindrade.

Som redovisats ovan har Domstolsverket överlämnat sin utvärderingsrapport om rättshjälpslagen till regeringen (DV-2009:2). Domstolsverket anger i rapporten att det enligt verket finns skäl att på nytt se över behovet av rättshjälp på det förvaltningsrättsliga området. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att Regeringskansliets beredning av Domstolsverkets rapport inte bör föregripas, varför motionerna 2007/08:Ju399, 2008/09:Ju215 och 2008/09:Ju412 avstyrks.

Inställda domstolsförhandlingar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om inställda huvudförhandlingar.

Motionerna

I motion 2008/09:Ju353 (m) föreslås en översyn för att undersöka vilka åtgärder som är möjliga att vidta för att minska antalet inställda huvudförhandlingar i brottmål.

Problemen med inställda förhandlingar lyfts fram även i motion 2008/09:Ju406 (m). Motionären anser att det bör införas effektivare delgivningsformer för att därigenom i större utsträckning kunna avgöra mål utan den tilltalades närvaro (yrkande 1). Vidare anser motionären att man i större utsträckning än i dag bör utdöma vite om den tilltalade uteblir från en huvudförhandling (yrkande 2).

Bakgrund

Om den tilltalade ska infinna sig personligen till en huvudförhandling i ett brottmål eller om det krävs att han eller hon på annat sätt är närvarande, ska rättens föreläggande för honom eller henne att inställa sig förenas med vite. Om det finns anledning att anta att den tilltalade inte skulle följa ett sådant föreläggande, får rätten besluta att han eller hon ska hämtas till huvudförhandlingen (45 kap. 15 § rättegångsbalken).

Ett mål kan under vissa förutsättningar avgöras trots att den tilltalade inte har inställt sig eller endast inställt sig genom ombud. Detta kan t.ex. vara fallet då saken kan utredas tillfredsställande och det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, fängelse i högst tre månader, villkorlig dom eller skyddstillsyn eller sådana påföljder i förening. När sådana förutsättningar föreligger ska den tilltalade i kallelsen erinras om att målet kan komma att avgöras i hans eller hennes utevaro (46 kap. 15 a § rättegångsbalken).

Domstolsverket har till regeringen lämnat in förslag på åtgärder som bl.a. innebär att domstolarnas möjligheter att avgöra mål trots att den tilltalade inte har kommit till en huvudförhandling ökas (dnr 761-2004). Förslagen bereds inom Justitiedepartementet.

Regeringen har i regleringsbrev till Sveriges Domstolar för 2009 gett Domstolsverket i uppdrag att från tingsrätterna inhämta uppgifter om andelen inställda huvudförhandlingar i brottmål och om orsaken till att förhandlingarna ställs in. Frågor som ska uppmärksammas är bl.a. delgivningsproblem och i vilken utsträckning parter eller andra förhörspersoner uteblir. Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2009.

I ett svar på en skriftlig fråga i augusti 2008 konstaterar justitieministern att undersökningar visar att delgivningsproblem är den enskilt främsta orsaken till att förhandlingar ställs in (2007/08:1506). I budgetpropositionen för 2009 har regeringen nämnt att det pågår ett arbete med att se över delgivningsbestämmelserna samt att ett förbättrat regelverk för delgivning av handlingar kan förväntas minska andelen inställda huvudförhandlingar i brottmål och bidra till att handläggningstiderna för mål och ärenden hos domstolar och andra myndigheter blir kortare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att inställda huvudförhandlingar utgör ett stort problem för rättsväsendet. Utskottet välkomnar därför de initiativ som tagits för att komma till rätta med problemen. Regeringskansliets beredning av frågorna bör dock inte föregripas, och utskottet anser att motionerna 2008/09:Ju353 och 2008/09:Ju406 yrkandena 1 och 2 bör avstyrkas.

Brottmålsdomar rörande djurplågeri m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att alla brottmålsdomar som rör djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen, även de där den tilltalade frikänns, automatiskt ska skickas till Statens jordbruksverk.

Motionen

I motion 2007/08:Ju219 (m) anser motionären att alla brottmålsdomar som rör djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen, även de där den tilltalade frikänns, automatiskt ska skickas till Jordbruksverket.

Bakgrund

I förordningen (1997:176) om underrättelse till Statens jordbruksverk om domar i vissa brottmål anges bl.a. att en domstol till Statens jordbruksverk inom en vecka ska sända en kopia av en dom genom vilken någon dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken eller dömts för brott mot djurskyddslagen (1988:534) eller mot föreskrifter som meddelats med stöd i den lagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det föreligger tillräckliga skäl att utvidga domstolarnas underrättelseskyldighet till Statens jordbruksverk i enlighet med motionärens önskemål. Utskottet avstyrker därför motion 2007/08:Ju219.

Stöd till oskyldigt misstänkta

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ökat stöd till oskyldigt misstänkta.

Motionen

I motion 2008/09:Ju450 (m) krävs ett ökat och mer rättvist skydd för personer som varit misstänkta för brott men som senare friats från misstanke.

Bakgrund

Om staten har vållat någon enskild personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada genom fel eller försummelse i sin myndighetsutövning är staten ersättningskyldig enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207). I vissa fall är staten emellertid skadeståndsansvarig oberoende av vållande. Det gäller de fall som regleras i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Enligt denna lag kan den som har varit anhållen mer än 24 timmar eller häktad få skadestånd från staten. Sådan ersättning kan också betalas om någon som avtjänat fängelsestraff eller sluten ungdomsvård och blivit frikänd genom överklagande eller efter anlitanande av särskilt rättsmedel. Ansökan om ersättning görs hos Justitiekanslern. Ersättning kan betalas för lidande, förlorad arbetsförtjänst, intrång i näringsverksamhet och utgifter.

En tilltalad vid domstol kan enligt 20 kap. 9 § rättegångsbalken, om åklagaren lägger ned ett allmänt åtal på grund av att det inte föreligger tillräckliga skäl för att den misstänkte är skyldig, yrka på frikännande dom om inte målsäganden vill ta över åtalet. Den tilltalade behöver därmed inte riskera ett nytt åtal för samma gärning.

Utskottet har behandlat liknande motionsyrkanden (bet. 2005/06:JuU11) och då anfört bl.a. att utskottet inte har underlag för annat ställningstagande än att såväl gällande bestämmelsers utformning som tillämpningen av desamma är väl avvägda. Mot bakgrund av att kvaliteten på brottsutredningar är föremål för kontinuerlig uppföljning i berörda myndigheter och att detta ingår i utvecklingsarbetet ansåg utskottet inte heller i övrigt att det framkommit något som talar för att riksdagen bör vidta åtgärder med anledning av dessa frågor.

Som exempel på utvecklingsarbete som läggs ned för att öka rättssäkerheten för den enskilde kan nämnas att Justitiekanslern (JK) i september 2008 beslöt att en utredning ska göras hos JK rörande rättssäkerheten i brottmålsprocessen. Det huvudsakliga syftet ska vara att ge en säkrare bild av rättssäkerheten och de risker som den utsätts för, att medverka till en bättre rättssäkerhet genom faktainhämtande, analys, debatt och förslag till åtgärder, att bidra till ett tydligare och bättre övervägt ställningstagande i fråga om balansen mellan rättstrygghet och rättssäkerhet samt att skapa underlag för en fördjupad bedömning av om rättelsemöjligheterna efter lagakraftvunnen fällande dom är tillräckliga och hur de annars bör förändras. Inriktningen är att arbetet ska avslutas senast vid utgången av 2010 (dnr 6016-08-22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser ingen anledning att göra någon annan bedömning än vad utskottet tidigare redovisat. Härtill kommer att den utredning som pågår hos JK med att se över rättssäkerheten i brottmålsprocessen bör avvaktas. Utskottet avstyrker motion 2008/09:Ju450.

Återkallande av ett överklagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att ett återkallande av ett överklagande inte bör få göras efter det att en huvudförhandling har påbörjats.

Motionen

Med hänsyn framför allt till brottsoffren bör enligt motionerna 2007/08: Ju313 och 2008/09:Ju357 (båda m) ett återkallande av ett överklagande inte få göras efter det att en huvudförhandling i hovrätten har påbörjats.

Bakgrund

Enligt 51 kap. 24 § rättegångsbalken får ett överklagande återkallas innan hovrättens dom eller slutliga beslut har meddelats.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det framkommit tillräckliga skäl för att riksdagen ska ta ett initiativ i den av motionärerna väckta frågan. Motionerna 2007/08: Ju313 och 2008/09:Ju357 avstyrks.

Oberoende resningsnämnd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att Justitiekanslern bör ges i uppdrag att sätta samman en oberoende resningsnämnd med uppgift att granska någon eller några ifrågasatta domar.

Motionen

I motion 2008/09:Ju416 (fp) föreslås att Justitiekanslern ges i uppdrag att sätta samman en oberoende resningsnämnd med uppgift att granska någon eller några ifrågasatta domar som ”pilotfall”. En utvärdering bör därefter ske med följd att en oberoende resningsnämnd eventuellt permanentas.

Bakgrund

Motionen tar sikte på de fall då en tilltalad som blivit dömd i brottmål ansöker om resning till sin fördel.

Sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, får enligt 58 kap. 2 § rättegångsbalken resning beviljas till förmån för den tilltalade i vissa fall. Den som vill ansöka om resning ska göra detta skriftligen hos hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall hos Högsta domstolen (4 §). I resningsansökan ska sökanden uppge bl.a. de bevis denne vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis (5 §). Beviljas resning ska rätten samtidigt förordna att målet ska tas upp vid den domstol, som sist dömt i målet. Om resning beviljas i tvistemål eller brottmål till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, får rätten dock omedelbart ändra domen (7 §).

Justitiekanslern beslöt i maj 2004 att starta ett tillsynsprojekt om rättssäkerheten i brottmål. Syftet var att ta reda på om rättssäkerheten är tillräckligt väl tillgodosedd i brottmålsprocessens olika delar, hos polis, åklagare och i domstol. Undersökningen skulle ta sin utgångspunkt i avslutade brottmål där personer frikänts efter att först ha dömts för brott i dom som vunnit laga kraft. Resultatet redovisades 2006 i rapporten Felaktigt dömda. I rapporten behandlas bl.a. frågan om att inrätta en oberoende resningsnämnd. Enligt rapporten bör det införas ett system där en fristående instans tar ställning till resningsansökan och i första hand avgör om den bör föranleda utredningsåtgärder eller inte. Beslutet om resning bör enligt rapporten fortfarande fattas av domstol i enlighet med de principer som redan gäller. Med anledning av rapporten överlämnade Justitiekanslern en skrivelse till regeringen med förslag om att regeringen bl.a. ska låta utreda frågan om inrättande av en särskild resningsnämnd (dnr 5953-06-22). Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Justitiekanslern har som också ovan redovisats i september 2008 beslutat att på nytt göra en utredning om rättssäkerheten i brottmålsprocessen. Det huvudsakliga syftet ska bl.a. vara att skapa underlag för en fördjupad bedömning av om rättelsemöjligheterna efter lagakraftvunnen fällande dom är tillräckliga och hur de annars bör förändras. Inriktningen är att arbetet ska avslutas senast vid utgången av 2010 (dnr 6016-08-22).

Frågan om en oberoende resningsnämnd behandlades av utskottet i betänkandet 2006/07:JuU8. Utskottet angav då att det är ett allvarligt problem att det förekommit att oskyldiga personer dömts till ansvar för brott. Frågan om hur resningsinstitutet ska vara utformat ansåg utskottet därför vara

viktig, och uttalade att utskottet följde frågan med intresse. Utskottet ansåg emellertid att det arbete som bedrevs i Regeringskansliet borde avvaktas innan riksdagen uttalade sig i frågan.

Justitieminister Beatrice Ask har den 14 juli 2008 som svar på skriftlig fråga (2007/08:1422) hur arbetet med frågan om en oberoende resningsnämnd fortskrider angett följande.

Verksamheten inom rättsväsendet måste bedrivas på ett sådant sätt att högt ställda krav på rättssäkerhet uppfylls. Denna fråga behöver regelbundet diskuteras och ses över. Justitiekanslern har bidragit till diskussionen genom att starta ett tillsynsprojekt om rättssäkerheten i brottmål och utifrån projektgruppens rapport *Felaktigt dömda* föreslå att bland annat frågan om inrättandet av en särskild ”resningsnämnd” bör utredas. Den frågan är alltjämt under beredning inom Regeringskansliet.

Inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med att utforma ett uppdrag till en särskild utredare om en översyn av bland annat vissa grundläggande bestämmelser rörande förundersökningsförfarandet. I uppdraget avses även ingå att utredaren ska överväga om det finns behov av förfaranderegler i anledning av ansökan om resning i brottmål och möjligheterna till rättsligt biträde i sådana fall. Regeringen avser att lämna uppdraget till en utredare under hösten 2008.

Från Justitiedepartementet har inhämtats att regeringen inte har tillsatt utredningen men avser att göra detta inom kort.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill på nytt understryka att det är ett allvarligt problem att det har förekommit att oskyldiga personer dömts till ansvar för brott och ser med tillfredsställelse att regeringen avser att tillsätta en utredning som bl.a. ska se över behovet av förfaranderegler i anledning av ansökan om resning i brottmål. Utskottet anser att Regeringskansliets beredning inte bör föregripas och avstyrker motion 2008/09:Ju416.

Domstolsförhandlingars offentlighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om domstolsförhandlingars offentlighet.

Motionen

I motion 2007/08:Ju364 (fp) framhålls att konflikterna mellan offentlighet hos våra domstolar och enskildas krav på integritet vid domstolsförhandlingar blir alltmer frekventa. För att öka rättssäkerheten bör regeringen enligt motionärerna utreda behovet av ändringar eller förtydliganden i lag-

stiftningen. Bland annat tar motionärerna upp att fotograferingsförbudet ofta kringgås genom att fotografering sker in i förhandlingssalen strax före eller efter en förhandling.

I motion 2007/08:K350 (m) yrkande 2 framhålls att en översyn bör göras av en målsägandes rätt att begära förhandling bakom stängda dörrar om målsäganden är mellan 15 och 21 år.

Bakgrund

En förhandling vid domstol ska som huvudregel vara offentlig (5 kap. 1 § rättegångsbalken). Vid en offentlig förhandling kan dock rättens ordförande besluta att bl.a. personer som är under 18 år inte får närvara. Rätten kan också besluta att vissa delar eller hela förhandlingen i ett visst mål ska ske inom stängda dörrar, dvs. vara hemliga. Det rör bl.a. vissa typer av brott såsom sexualbrott eller när uppgifter om den tilltalades personliga förhållanden går igenom. I 5 kap. 9 § rättegångsbalken uppställs ett fotograferingsförbud.

Frågor om offentlighet kontra sekretess i rättsliga sammanhang har nyligen varit uppe i utredningar.

Insynsutredningen lämnades sitt delbetänkande Partsinsyn och ny teknik i domstol, m.m. (SOU 2008:93) i oktober 2008. Utredningen har bl.a. haft att överväga hur stark den s.k. förundersökningssekretessen till skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden bör vara, i vilken utsträckning domstolsbeslut, som meddelas under en förundersökning och vid övrig handläggning av brottmål, ska kunna omfattas av sekretess samt om sekretesslagen bör ändras så att enskilda i studiesyfte kan följa en myndighets verksamhet, t.ex. en polismyndighets operativa verksamhet, under tystnadsplikt. Betänkandet är remissbehandlat och bereds inom Justitiedepartementet.

Dessutom har Förtroendeutredningen lämnat sitt betänkande Ökat förtroende för domstolarna – strategier och förslag (SOU 2008:106). Utredningen föreslår bl.a. strategier för bättre bemötande, begripligare domskrivning och en öppnare attityd från domstolarna gentemot medierna. Betänkandet är ute på remiss.

Vidare kan nämnas att regeringen i oktober 2008 tillsatte utredningen Säkerhetskontroll i domstol (dir. 2008:127) med uppdrag att granska domstolsförhandlingarnas offentlighet i förhållande till säkerheten i domstol. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 september 2009.

Fotograferingsförbudet och andra frågor med anknytning till domstolsförhandlingens offentlighet behandlades i propositionen En modernare rättegång, varvid regeringen bl.a. uttalade att de överväganden som låg bakom införandet av fotograferingsförbudet fortfarande i allt väsentligt gjorde sig gällande (prop. 2004/05:131, bet. 2004/05:JuU29). Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut (dnr 5077-2005) rörande fotografering i samband med rättegång uttalat följande. Det är självfallet så, att fotografering av de per-

soner som deltar i en rättegång kan störa förhandlingen även om den sker genom t.ex. en öppen dörr eller genom en fönsterruta. Det kan emellertid hävdas att bestämmelsen i 5 kap. 9 § RB om förbud mot fotografering ”i rättssalen” inte kan anses innefatta fotografering som sker på detta sätt (se t.ex. Henrik Edelstam, Offentlighet och sekretess i rättegång, s. 300). Enligt kommentaren till rättegångsbalken synes bestämmelsen om fotograferingsförbudet behöva läsas även mot regeln i 9 kap. 5 § RB om att den som vid sammanträde inför rätten stör förhandlingen eller fotograferar i rättssalen eller bryter mot föreskrift eller förbud som har meddelats enligt 5 kap. 9 § RB kan dömas till böter (Fitger, Rättegångsbalken, del 1, s. 5:18). Svea hovrätt har i ett beslut den 29 december 2006 i mål Ö 2918-06 om förseelse enligt 9 kap. 5 § RB funnit att förbudet i 5 kap. 9 § RB inte omfattar den som utifrån fotograferar in i en rättssal. I kommentaren till rättegångsbalken har uttalats att hovrättens avgörande förefaller riktigt inte minst med tanke på att en straffbestämmelse inte får tolkas extensivt.

När utskottet behandlade ett motionsyrkande om offentlighet i domstol våren 2006 uppgav utskottet att öppenhet är ett viktigt inslag i rättskipningen men att detta intresse måste vägas mot andra likaledes viktiga intressen såsom att brott kan utredas effektivt och att den personliga integriteten kan skyddas. Dessutom uppgav utskottet att utskottet ansåg att reglerna om när förhandlingen får hållas bakom stängda dörrar är tydliga och att utskottet utgick från att domstolarna gör en noggrann prövning av frågan om den grundlagsfästa förhandlingsoffentligheten ska inskränkas (bet. 2005/06:JuU11).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin uppfattning att offentlighet i domstol är ett viktigt inslag i rättskipningen men konstaterar samtidigt att enskildas rätt till integritet står mot intresset av en omfattande insyn från samhällets sida i domstolarnas arbete. Som utskottet tidigare anfört utgår utskottet från att det i domstolarna görs en noggrann prövning om den grundlagsfästa förhandlingsoffentligheten ska inskränkas i det enskilda fallet. Samtidigt kan noteras att frågor om offentlighet kontra sekretess nyligen har varit uppe till behandling i en rad utredningar. Dessutom har utredningen Säkerhetskontroll i domstol fått i uppdrag att granska domstolsförhandlingars offentlighet i förhållande till säkerheten i domstolen. Utskottet anser att Regeringskansliets pågående beredningsarbete liksom utredningens arbete inte bör föregripas. Motionerna 2007/08:Ju364 och 2007/08:K350 yrkande 2 avstyrks.

Beslag

Allmänt

Enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken får föremål tas i beslag som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara avhänt någon genom brott eller förverkat på grund av brott. När det inte längre finns skäl för beslag ska enligt 27 kap. 8 § samma lag beslaget omedelbart hävas.

Beslag av dataserver

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en översyn av reglerna om beslag av dataserverar.

Motionen

I motion 2007/08:Ju285 (c) begärs att en utredning snarast tillsätts för en översyn av reglerna i rättegångsbalken om beslag. Motionären anser att den som drabbas av beslag av sin dataserver ska kunna inte bara få beslaget hävt utan också begära ut kopior av det som finns lagrat i datorn om det inte försvårar utredningsarbetet.

Bakgrund

Frågan om kopiering av beslagtagna egendom är i dag inte lagreglerad. Inom Justitiedepartementet förbereds för närvarande ett uppdrag om en utvärdering av förundersökningsförfarandet. Utvärderingen är tänkt att ske utifrån både ett rättssäkerhets- och ett effektivitetsperspektiv och avses omfatta bl.a. beslagsfrågor i IT-miljö.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som inte finner skäl att föregripa den pågående utredningen, avstyrker motion 2007/08:Ju285.

Utökad rätt att beslagta fordon

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om utökad rätt att beslagta fordon vid olovlig körning.

Motionen

För att förhindra s.k. streetracing bör polisen bör enligt motion 2008/09: Ju399 (m) ges utökad rätt att beslagta fordon vid olovlig körning. Ägaren bör enligt motionärerna kunna lösa ut fordonet mot erläggande av en avgift kopplad till värdet av fordonet.

Bakgrund

Polisrättsutredningen föreslog i slutbetänkandet Tvångsmedel enligt 27 och 28 kap. RB samt polislagen (SOU 1995:47) bl.a. att det i polislagen (1984:387) skulle införas en bestämmelse om tillfälligt omhändertagande av egendom i syfte att förhindra brott. Förslaget ledde inte till lagstiftning.

Under hösten 2003 utarbetades inom Justitiedepartementet promemorian Tillfälligt omhändertagande av egendom i syfte att förhindra trafiknykterhetsbrott (Ju2003/9828/PO). I promemorian föreslogs, till skillnad mot vad Polisrättsutredningen hade föreslagit, att möjligheten att omhänderta egendom skulle begränsas till fall där åtgärden kunde förhindra trafiknykterhetsbrott. Förslaget motiverades med att det saknas underlag som talar för att det skulle finnas behov av en sådan åtgärd i andra fall. Regeringen delade i proposition 2003/04:159 den bedömning som gjordes i promemorian om att bestämmelsen skulle begränsas till fall där ett tillfälligt omhändertagande kunde förhindra brott enligt 4 eller 4 a § lagen om straff för vissa trafikbrott (rattfylleri). Riksdagen godtog propositionen (bet. 2004/05: JuU3, rskr. 2004/05:5). Regler om tillfälligt omhändertagande av fordon finns nu i 24 a–d §§ polislagen (1984:387).

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte av någon annan uppfattning än den som kom till uttryck i det ovannämnda lagstiftningsärendet och anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2008/09:Ju399. Motionen avstyrks.

Häktesrestriktioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att se över systemet med häktesrestriktioner.

Jämför reservation 11 (s, v, mp).

Motionen

I motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 56 framförs att regeringen måste se över systemet med häktesrestriktioner. Bland annat bör enligt motionärerna varje enskild restriktion motiveras, antalet restriktioner ses över och att alla restriktioner tidsbestämmas.

Bakgrund

Enligt rättegångsbalken får åklagaren i samband med en häktningsförhandling begära rättens tillstånd att meddela beslut om inskränkning i den häktades kontakter med omvärlden om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning (restriktioner). Om sådant tillstånd ges är det därefter åklagaren som ensam beslutar vilka former av restriktioner som ska åläggas den häktade (24 kap. 5 a § rättegångsbalken). Enligt motiven till lagen bör målet vara att restriktioner används i så liten utsträckning och under så kort tid som möjligt.

Närmare regler om restriktioner finns i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. Enligt 1 § får den som är häktad inte underkastas mer omfattande inskränkningar i sin frihet än som ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet kräver. Den häktade ska vidare behandlas så att skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. Till de restriktioner som kan meddelas hör bl.a. inskränkningar i rätten att ha tillgång till tidskrifter, tidningar, radio och television (6 § tredje stycket), förbud mot att ta emot besök (11 §) samt förbud mot telefonsamtal (12 §). Beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott är det undersökningsledaren eller åklagaren som ska avgöra om och i vad mån det bör förekomma en restriktion (16 §); beslutet ska omprövas av undersökningsledaren eller åklagaren så ofta det finns anledning till det (16 § tredje stycket). Den häktade kan enligt 17 § begära tingsrättens prövning av ett beslut att ålägga honom restriktioner av ett visst slag.

Enligt förordningen (1976:376) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. ska åklagaren beträffande häktad dokumentera skälen för ett restriktionsbeslut.

Häktesutredningen föreslog i betänkandet Ny häkteslag (SOU 2006:17) bl.a. att åklagaren i samband med häktesförhandlingen ska begära rättens tillstånd till varje enskild restriktion som han eller hon vill kunna ålägga den häktade samt ange skälen till att varje restriktion behövs. Förslaget innebär att tingsrätten ska besluta vilka restriktioner åklagaren får påföra den häktade. Tingsrättens beslut ska kunna överklagas till hovrätten. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Vidare kan nämnas att regeringen i regleringsbrev avseende budgetåret 2009 har ålagt Åklagarmyndigheten att redovisa hur många personer som har häktats under 2009 och i hur många av dessa fall som tillstånd till restriktioner har lämnats. Väsentliga skillnader mellan olika delar av landet

ska beskrivas och analyseras. Av redovisningen ska, till skillnad från vad som gällde i fråga om återrapporteringskravet 2008, också framgå hur länge de häktade har varit ålagda restriktioner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att såväl de uppdrag som Åklagarmyndigheten fått i regleringsbrevet för 2009 som de förslag som Häktesutredningen lämnat ligger i linje med motionärernas önskemål. Utskottet anser att regeringens beredning av utredningens förslag och Åklagarmyndighetens uppdrag inte bör föregripas. Motion 2008/09:Ju379 yrkande 56 avstyrks.

Kameraövervakning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kameraövervakning.
Jämför reservation 12 (s).

Motionerna

I motion 2007/08:Ju439 (fp) efterlyser motionärerna ett enhetligare system när det gäller länsstyrelsernas tillståndsbeslut om kameraövervakning på idrottsarenorna (yrkande 5).

I syfte att utöka möjligheterna att bedriva kameraövervakning på allmän plats föreslås enligt motion 2008/09:Ju244 (s) en översyn av lagstiftning och tillämpning.

I motion 2008/09:Ju456 (s) framhålls att den översyn av lagen om allmän kameraövervakning som regeringen beslutat bör påskyndas (yrkande 1). Motionärerna anser även att utredaren bör se över hur lagen tillämpas (yrkande 2).

Bakgrund

Regeringen har 2008 tillkallat en särskild utredare för en översyn av lagen om allmän kameraövervakning (dir. 2008:22). I uppdraget ingår bl.a. att följa upp och utvärdera tillämpningen av lagen. Denna uppföljning ska i första hand avse utvecklingen av tillståndspraxis vid kameraövervakning av platser dit allmänheten har tillträde. Utredaren ska vidare överväga om det är motiverat att i något eller några avseenden utvidga lagens möjligheter till tillståndsfri kameraövervakning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2009.

Utskottets ställningstagande

Den särskilda utredare som regeringen tillsatt för att göra en översyn av lagen om allmän kameraövervakning tar upp många av de frågor som motionärerna berör. Utskottet, som inte finner skäl att föregripa den pågående översynen, avstyrker motionerna 2007/08:Ju439 yrkande 5, 2008/09:Ju244 och 2008/09:Ju456 yrkandena 1–2.

Mobilspårning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om användning av mobilspårning för upplärning av brott.

Motionen

I motion 2008/09:Ju203 (m) understryks vikten av att polisen har möjlighet att använda sig av s.k. mobilspårning för upplärning av brott, och motionären vill att denna form av spårning ska vara tillåten.

Bakgrund

I dag finns det möjlighet att få tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation enligt två regelverk, dels i bestämmelserna om hemlig teleövervakning i 27 kap. 19–21 §§ rättegångsbalken (RB), dels i bestämmelserna om utlämnande av uppgifter enligt 6 kap. 22 § första stycket 3 lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK).

Förutsättningarna för hemlig teleövervakning enligt 27 kap. 19–21 §§ RB är bl.a. följande.

- 1. Det ska finnas en skäligen misstänkt person.
- 2. Misstanken ska röra
 - a) brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader (även anstiftan och medhjälp),
 - b) dataintrång, barnpornografibrott som inte är ringa, narkotikabrott eller narkotikasmuggling, eller
 - c) försök, förberedelse eller stämpling till brott under a) och b).
- 3. Åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen.
- 4. Åtgärden ska avse uppgifter om telemeddelanden som befordras eller har befordrats till eller från teleadresser med viss anknytning till den misstänkte.
- 5. Åtgärden ska beslutas av domstol.

Följande gäller om de brottsbekämpande myndigheternas möjlighet att få tillgång till uppgifter enligt 6 kap. 22 § första stycket 3 LEK.

- 1. Det ska vara fråga om misstanke om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än två års fängelse.
- 2. Det behöver inte finnas en skäligen misstänkt person.
- 3. Åtgärden behöver inte vara av synnerlig vikt för utredningen.
- 4. Åtgärden är inte begränsad till vissa teleadresser.
- 5. Åtgärden beslutas av den brottsbekämpande myndigheten.

Den fråga som motionären tar upp synes röra s.k. basstationstömning. En basstationstömning innebär att de brottsbekämpande myndigheterna får uppgift t.ex. om samtliga de mobiltelefoner som vid en viss tid har varit uppkopplade för kommunikation (t.ex. samtal eller sms-meddelande) och som då haft kontakt med en viss basstation, dvs. befunnit sig inom ett avgränsat geografiskt område.

Frågan om basstationstömning har tagits upp i Polismetodsutredningens delbetänkande En mer rättssäker inhämtning av elektronisk kommunikation i brottsbekämpningen (SOU 2009:1) som överlämnades i januari 2009. Utredningen konstaterade bl.a. följande. Uppgifter som erhålls vid en basstationstömning anses vara uppgifter som angår särskilda elektroniska meddelanden och kan därför lämnas ut till myndigheterna om förutsättningarna för det finns enligt 6 kap. 22 § första stycket 3 LEK. Däremot medger inte de nuvarande bestämmelserna om hemlig teleövervakning att en basstationstömning sker, eftersom övervakningen enbart får avse uppgifter om teledelanden till eller från vissa teleadresser med viss koppling till en skäligen misstänkt person. Både med stöd av bestämmelserna om hemlig teleövervakning och regeln i 6 kap. 22 § första stycket 3 LEK kan alltså de brottsbekämpande myndigheterna få del av lokaliseringssuppgifter enbart när sådana uppgifter har genererats i samband med att mobiltelefonen har varit uppkopplad för kommunikation. Lokaliseringssuppgifter som finns hos leverantören (de som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst) och som genereras av utrustningens kontakt med en basstation utan att det varit fråga om en kommunikation, t.ex. en enbart påslagen mobiltelefon, omfattas inte av de uppgifter som ska lämnas ut enligt de aktuella bestämmelserna.

I linje med utredningens konstaterande har Justitiekanslern i ett beslut den 15 augusti 2008 (dnr 6545-06-21) uttalat att den nuvarande regleringen i 6 kap. 9 § LEK (som rör lokaliseringssuppgifter) innebär att leverantören inte till polisen får lämna ut uppgifter om lokalisering av en mobiltelefon som är påslagen men som inte använts för en kommunikation utan att de berörda fysiska personerna först har avidentifierats eller gett sitt samtycke.

Vidare konstaterar Polismetodutredningen i sitt betänkande att basstationstömningar ofta sker med avseende på platsen för grova brott. För de brottsbekämpande myndigheterna är basstationstömning ofta en inledande åtgärd för att så snabbt som möjligt kunna identifiera skäligen misstänkta personer i utredningen. För effektiviteten i den brottsbekämpande verksamheten är det enligt utredningen nödvändigt att möjligheten att genomföra

basstationstömning finns kvar. Det är, konstaterar utredningen, av samma skäl viktigt att det i brottsbekämpningen ges tillgång till uppgifter avseende t.ex. mobiltelefoner som är påslagna men som inte används för en kommunikation. Genom dessa uppgifter kan myndigheterna t.ex. följa en viss mobiltelefon längs en flyktväg eller lokalisera ett gömställe eller den plats där målsäganden befinner sig. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

I sammanhanget kan nämnas att Beredningen för rättsväsendets utveckling i maj 2005 lade fram betänkandet Tillgång till elektronisk kommunikation i brottsutredningar m.m. (SOU 2005:38). I betänkandet föreslås ändringar i bestämmelserna om hemlig teleövervakning, som bl.a. innebär att det ska bli möjligt att identifiera mobiltelefoner på ett enklare sätt i brottsutredningar med hjälp av en speciell typ av tekniskt hjälpmedel. Syftet med ändringarna är att polisen ska komma till rätta med det stora problemet att kriminellt aktiva personer i stor utsträckning använder anonyma kontantkort i samband med grov brottslighet. Även detta betänkande bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Polismetodutredningen i sitt delbetänkande i år har tagit upp den fråga som motionären väckt och att utredningen delar motionärens uppfattning. Enligt utskottets mening bör riksdagen inte föregripa beredningen av utredningens betänkande. Utskottet avstyrker motion 2008/09:Ju203.

Hemlig teleavlyssning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att utvidga det förbud mot hemlig teleavlyssning som gäller när en för brott misstänkt person och hans försvarare samtalar.

Motionen

I motion 2008/09:Ju391 (m) begärs att det förbud mot hemlig teleavlyssning som gäller när en för brott misstänkt person och hans försvarare samtalar, bör utvidgas till att gälla även när en misstänkt talar med en person som omfattas av tystnadsplikt, t.ex. präster, läkare och psykologer.

Bakgrund

Enligt 27 kap. 22 § rättegångsbalken får hemlig teleavlyssning inte ske av telefonsamtal mellan den misstänkte och hans försvarare.

I lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott anges att hemlig teleavlyssning inte får ske av telefonsamtal mellan den som är misstänkt för något brott och hans eller hennes försvarare. För tvångsmedelsanvändning enligt denna lag uppställs inte något krav på att någon ska vara misstänkt för ett redan begånget brott. Det kan emellertid inträffa att den som är föremål för hemlig teleavlyssning är misstänkt för brott och att han eller hon i den förundersökningen eller målet har en försvarare.

Regeringen beslutade den 18 december 2008 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. lämna ett författningsförslag som innebär att det i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott införs bestämmelser om skydd mot avlyssning av telefonsamtal eller andra telemeddelanden mellan enskild och någon av de yrkeskategorier som anges i 36 kap. 5 § andra, femte och sjätte styckena rättegångsbalken vilka omfattas av den yrkesverksammas tystnadsplikt (bl.a. präster, läkare och psykologer). Bestämmelserna ska motsvara det skydd som i dag finns mot avlyssning av telefonsamtal eller andra telemeddelanden mellan den som är misstänkt för något brott och hans eller hennes försvarare. Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2009 (dir. 2008:145).

Utskottets ställningstagande

Den fråga som motionären tar upp prövas för närvarande till viss del av en av regeringen utsedd särskild utredare. Utskottet anser att resultatet av detta arbete bör avvaktas. Motion 2008/09:Ju391 avstyrks.

Hemlig rumsavlyssning (buggning)

Allmänt

Med hemlig rumsavlyssning (s.k. buggning) avses avlyssning eller upptagning som sker i hemlighet och med tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud, och avser tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträde eller annan sammankomst, som allmänheten inte har tillträde till (1 § lagen [2007:978] om hemlig rumsavlyssning).

Denna lag trädde i kraft den 1 januari 2008, är tidsbegränsad och gäller t.o.m. den 31 december 2010.

Kretsen av personer som ska underrättas vid buggning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det bör införas en utvidgad underrättelseskyldighet vid buggning.

Jämför reservation 13 (s, v, mp).

Motionen

I motion 2008/09:Ju379 (s) framhålls att det bör införas en utvidgad underrättelseskyldighet så att alla som varit utsatta för buggning i efterhand ska få reda på det (yrkande 72).

Bakgrund

Utskottet har i november 2007 behandlat och avslagit ett liknande motionsyrkande i samband med behandlingen av proposition 2006/07:133 Ytterligare rättssäkerhetsgarantier vid användandet av hemliga tvångsmedel, m.m. (bet. 2007/08:JuU3). Utskottet uttalade då bl.a. följande.

Syftet med att lämna underrättelse till enskilda personer om att hemliga tvångsmedel har använts mot dem är bl.a. att den enskilde ska få möjlighet att bedöma vilket integritetsintrång som åtgärden har inneburit och att reagera mot vad han eller hon kan anse ha varit en rättsstridig åtgärd. En skyldighet att lämna en sådan underrättelse kan även ha en återhållande verkan på användningen av hemliga tvångsmedel och bidra till att prövningen inför ett beslut sker på ett än mer noggrant sätt. Från principiella utgångspunkter kan det framstå som naturligt att alla personer som har varit utsatta för hemlig avlyssning eller hemlig övervakning i efterhand underrättas om detta. En sådan ordning skulle dock, som regeringen också skriver, innebära betydande problem och i många fall även motverka sitt syfte. Det är ofrånkomligt att för brottsutredningen helt ovidkommande personer i en del fall kan komma att beröras av en avlyssning eller övervakning. Åtskilliga av dessa kommer inte att kunna identifieras, i vart fall inte utan att stora utredningsresurser läggs ned på detta. En identifiering av de personer som kommit att bli övervakade eller avlyssnade skulle under alla förhållanden förutsätta att myndigheterna tar del av upptagningarna även i de delar som enligt nu gällande regler om överskottsinformation ska förstöras. Beträffande sådana för brottsutredningen ovidkommande personer skulle en underrättelseskyldighet typiskt sett innebära att integritetsintrånget ökar och inte minskar, eftersom både identifieringen och granskningen av kommunikationen som måste föregå underrättelsen skulle innebära en ytterligare integritetskränkning. En underrättelseskyldighet beträffande dessa personer skulle enligt regeringen dessutom innebära betydande praktiska problem. Utskottet ansluter sig till regeringens ståndpunkt att det är nödvändigt med en viss begränsning av den krets av personer som ska omfattas av underrättelseskyldigheten.

Regeringens förslag innebär bl.a. att den som är eller har varit brottsmisstänkt och som har varit utsatt för ett hemligt tvångsmedel ska underrättas om tvångsmedelsanvändningen. Dessutom ska innehavaren av den avlyssnade platsen eller den övervakade teleadressen, om detta

är någon annan, underrättas om åtgärden. Utgångspunkten för vilka personer som är innehavare bör enligt regeringen vara det civilrättsliga besittningsbegreppet.

Utskottet delar denna uppfattning. Detta innebär t.ex. att den som hyr och bebod ett enfamiljshus innehar detta, inte husets ägare. En ytterligare begränsning görs för offentliga byggnader, allmänna transportmedel och allmänt tillgängliga platser. Enligt utskottets mening ter sig en sådan avgränsning naturlig med tanke på att syftet med underrättelseskyldigheten är att värna sådana platser där den enskilde kan förvänta sig att andra personer inte kan höra eller iakttas dem. Utskottet delar också regeringens uppfattning att det inte ska behöva göras någon underrättelse i de fall då en sådan uppenbart saknar betydelse. Enligt utskottets mening är propositionsförslaget i den här delen väl avvägt. Utskottet tillstyrker propositionen i denna del.

Åklagarmyndigheten ska enligt regleringsbrevet för budgetår 2009 redovisa ”hur många underrättelser som åklagare vid myndigheten har lämnat till enskilda med anledning av att dessa har varit utsatta för hemliga tvångsmedel, i hur många fall underrättelse har lämnats till någon annan än den misstänkte, samt för hur många personer som myndigheten vid årets slut har frågan om underrättelse under bevakning”. Av redovisningen ska också framgå den totala utgiften för detta arbete, uppdelat på antalet helårsarbetskrafter som har använts för denna uppgift och övriga kostnader.

För närvarande pågår en utvärdering av lagen om hemlig rumsavlyssning. Syftet är att analysera om lagen har fått avsedd effekt, om den uppfyller de brottsbekämpande myndigheternas behov samt om kontrollmekanismerna och övriga rättssäkerhetsgarantier är tillräckliga. I utvärderingen ingår även att belysa vilken inverkan tvångsmedelsanvändningen har på den personliga integriteten. Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2009 (dir. 2008:145).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det pågår en utvärdering av lagen om hemlig rumsavlyssning och anser att resultatet av detta arbete bör avvaktas. Motion 2008/09:Ju379 yrkande 72 avstyrks.

Statens skadeståndsansvar vid buggning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att oskyldiga som varit utsatta för buggning ska ha rätt till skadestånd.

Jämför reservation 14 (s, v, mp).

Motionen

Motionärerna anser i motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 71 att lagstiftningen bör ändras så att oskyldiga som varit utsatta för buggning ska ha rätt till skadestånd.

Bakgrund

Utskottet behandlade och avstyrkte ett liknande motionsyrkande i november 2007 i samband med behandlingen av proposition 2006/07:133 Ytterligare rättssäkerhetsgarantier vid användandet av hemliga tvångsmedel, m.m. (bet. 2007/08:JuU3). Utskottet uttalade då bl.a. att den enskilde har rätt till ersättning för den kränkning som han eller hon drabbas av till följd av myndighetsutövning som innefattar *olagligt* brytande av post- eller telehemlighet eller intrång i förvar eller olovlig avlyssning. Utskottet anförde vidare att det av regeringens utredning framgår att hemliga tvångsmedel som beslutas och verkställs *i laga ordning* inte torde kunna grunda en rätt till skadestånd. Det gäller även om användningen av tvångsmedlet inte på något mer avgörande sätt har kunnat föra brottsutredningen framåt eller om det efter tvångsmedelsanvändningen skulle stå klart att den misstänkte är oskyldig. Slutligen konstaterade utskottet att en tillämpning av skadeståndslagens regler redan innebär ett skadeståndsrättsligt skydd i fråga om användning av hemliga tvångsmedel som varit obefogad. Utskottet anslöt sig till regeringens bedömning att det inte fanns anledning att utvidga statens skadeståndsansvar på detta område.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare framlagda uppfattning att det inte finns anledning att utvidga statens skadeståndsansvar på det sätt motionärerna föreslår. Motion 2008/09:Ju379 yrkande 71 avstyrks.

Frågor om terrorism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som tar upp frågor om terrorism.

Jämför reservation 15 (s, v, mp).

Motionerna

I motion 2008/09:Ju440 (m) påpekas att det finns möjlighet för Sverige att upprätta egna listor över personer och grupper med terroristanknytning och att Sverige självständigt och utan politiska överväganden bör klassificera terroristorganisationer med ledning av de dåd de utför.

I motion 2008/09:U349 (s) yrkande 34 framhålls vikten av rättssäkerhet i kampen mot terrorism. Bland annat bör det enligt motionärerna införas en internationell rättslig överklagandeinstans för personer och organisationer som har hamnat på FN:s sanktionskommittés lista, FN:s s.k. terroristlista.

I motion 2008/09:Ju379 (s) yrkande 73 begärs att regeringen ska verka för att den som får sina tillgångar frysta ska få veta grunderna för att han har placerats på FN:s sanktionskommittés lista. Det måste enligt motionärerna även finnas en möjlighet att överklaga ett beslut om frysning av tillgångar; regeringen bör dessutom verka för att den som blir placerad på listan ska få en möjlighet att få sin sak prövad i svensk domstol.

Även i motion 2008/09:Ju332 (s) yrkar motionären att personer som placeras på FN:s sanktionskommittés lista ska ha möjlighet att få sin sak prövad i svensk domstol.

Bakgrund

Genom olika resolutioner av FN:s säkerhetsråd har bl.a. bestämmelser antagits om frysning av tillgångar för personer, företag, enheter och organisationer, kopplade till bl.a. Usama bin Ladin och al-Qaida och till finansiering av terrorism. FN har instiftat två s.k. sanktionsregimer för att bekämpa terrorism. Båda dessa regelverk innehåller bestämmelser om frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra tillgångar.

Den ena sanktionsregimen, 1267-regimen, är uppbyggd kring flera resolutioner i FN:s säkerhetsråd och innehåller sanktioner mot Usama bin Ladin, talibaner och al-Qaida samt personer, grupper, företag och enheter som har samröre med dem. För att kontrollera att sanktionerna efterlevs har FN skapat en sanktionskommitté, 1267-kommittén, som även fått i uppdrag att upprätta en lista över dem som träffas av sanktionerna. I 1267-kommittén deltar samma länder som är medlemmar i säkerhetsrådet.

Den andra sanktionsregimen, 1373-regimen, instiftades genom FN:s säkerhetsråds resolution 1373 (2001) som ett svar på attackerna den 11 september 2001. Sanktionerna i 1373-regimen riktar sig mot personer, grupper och enheter som anses inblandade i terrorism. FN har i detta fall överlåtit åt medlemsstaterna själva att peka ut vilka som ska träffas av sanktionerna. FN har skapat en sanktionskommitté även för denna sanktionsregim, Counter-Terrorism Committee (CTC).

CTC:s uppgift är att övervaka implementeringen av resolution 1373. I CTC deltar samma länder som är medlemmar i säkerhetsrådet. När säkerhetsrådet antog resolutionerna blev de folkrättsligt bindande. En sådan folkrättslig bundenhet medför dock inte att sanktioner blir direkt tillämpliga i Sverige, utan för det krävs att resolutionerna genomförs, dvs. omvandlas till lagform, antingen i form av svensk lag eller EG-rätt. EU:s medlemsstater har valt att, så långt det är möjligt, genomföra båda sank-

tionsregimerna gemensamt. 1267-regimen har genomförts av EU genom en gemensam ståndpunkt (2002/402/GUSP ändrad genom 2003/140/GUSP) och en rådsförordning (881/2002 ändrad genom 561/2003).

Rådsförordningen innehåller också en lista över dem som träffas av sanktionerna till följd av sanktionskommitténs beslut. Listan är en kopia av den konsoliderade FN-listan och uppdateras av kommissionen så snart en ändring skett i FN:s lista. Listan i rådsförordningen har hittills uppdaterats vid ett hundratal tillfällen. 1373-regimen har genomförts av EU genom ett lagstiftningspaket som består av två gemensamma ståndpunkter (2001/930/GUSP och 2001/931/GUSP) samt en rådsförordning (2580/2001).

Reglerna om frysning och förbud mot tillhandahållande av tillgångar finns i den gemensamma ståndpunkten 2001/931/GUSP samt i förordning 2580/2001/EG. De personer som ska omfattas av sanktionerna tas upp på listor i bilagor till den gemensamma ståndpunkten respektive rådsförordningen. Listorna beslutas enhälligt av ministerrådet och har uppdaterats vid ett antal tillfällen, bl.a. i samband med översyner var sjätte månad. De senaste listorna återfinns i den gemensamma ståndpunkten 2009/67/GUSP och i rådets beslut 2009/62/EG.

I december 2006 blev en svensk medborgare föremål för sanktioner enligt resolution 1267 (1999) (se kommissionens förordning 1823/2006 av den 12 december 2006). Tre svenska medborgare har tidigare med stöd av sanktionssystemet enligt resolution 1267 fått sina tillgångar frysa. Efter ändringar i förteckningarna har nu dessa tre svenska medborgare avförts från listan och fått frysningen av tillgångarna hävd.

Såväl justitieutskottet som utrikesutskottet behandlade våren 2008 liknande motionsyrkanden (bet. 2007/08:JuU30 och bet. 2007/08:UU10). Utrikesutskottet yttrade sig till justitieutskottet i det förstnämnda betänkandet och uppgav då bl.a. följande.

Utrikesutskottet noterar att en utgångspunkt för strategin är att kampen mot terrorismen är en angelägen uppgift för hela världssamfundet där gemensamma lösningar krävs. En annan utgångspunkt är, som ovan uttalats, att kampen mot terrorism måste bedrivas med full respekt för folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna och rättssäkerheten.

Det är utrikesutskottets uppfattning att Sverige, tillsammans med andra länder, måste bistå för att förhindra att attentat sker men också arbeta för att undanröja grogrunder för terrorism. Till det svenska ansvaret hör också att vidta åtgärder för att andra länder och deras befolkningar inte utsätts för attentat som planeras eller finansieras från Sverige. Sanktionsregimerna utgör en viktig del i det internationella samarbetet mot terrorism.

Utrikesutskottet noterar att utrikesministern i ett interpellationssvar nyligen har framhållit att Sverige, i likhet med övriga EU-länder och många andra länder och i linje med en resolution och rekommendation som antagits av Europarådets parlamentariska församling (resolution 1597 av den 23 januari 2008 respektive rekommendation 1824 av den 23 januari 2008), har framfört kritik mot bristande rättssäkerhet i procedurerna kring FN-beslut om sanktioner mot enskilda. Effektiviteten och

legitimiteten hos sanktioner är beroende av att de beslutas och genomförs i enlighet med grundläggande krav på rättssäkerhet och med respekt för de mänskliga rättigheterna.

Sveriges och likasinnade länders ansträngningar för stärkt rättssäkerhet har lett till ett antal förbättringar. Utrikesministern redovisar i nämnda interpellationssvar att det i dag finns en närmare definition av kriterierna för listning, rätt till humanitära undantag, högre krav på beslutsunderlaget för listningsbeslut, en procedur för avlistning och en kontaktpunkt i FN-sekretariatet som ger enskilda möjlighet att vända sig direkt till FN för att begära avlistning. Utrikesutskottet kan således konstatera att steg har tagits mot stärkt rättssäkerhet. Ändå återstår brister. Fortfarande saknas möjlighet till en oberoende och opartisk omprövning av säkerhetsrådets listningsbeslut.

Såväl den nuvarande som den föregående regeringen har aktivt verkat för stärkt rättssäkerhet och utveckling av de internationella sanktionsinstrumenten. Som utrikesutskottet tidigare uppmärksammat (i t.ex. betänkande 2006/07:UU10) har Sverige under år 2006 gemensamt med bl.a. Schweiz och Tyskland initierat en studie för att analysera brister i sanktionssystemen och möjliga åtgärder för att stärka rättssäkerheten i FN:s beslut om sanktion. Studien, som gjorts tillgänglig som officiellt FN-dokument (A/60/887), visar brister i sanktionssystemen vad gäller bl.a. rättssäkerhet och hänsynen till mänskliga rättigheter och ger förslag till förbättringar beträffande listning, avlistning och omprövning. Studien utgör ett viktigt underlag för diskussionerna i FN. Sverige har, som framförts i regeringens skrivelse, vidare tillsammans med likasinnade länder även gett en oberoende expert i uppdrag att ta fram en studie om en omprövningsmekanism inom ramen för FN:s säkerhetsråd. Länderna som står bakom initiativet för en dialog med andra medlemsstater i FN i syfte att främja stärkta möjligheter till omprövning av listningsbeslut.

Enligt utrikesministern avser regeringen att fortsätta att driva krav på förbättring och utveckling av de internationella sanktionsinstrumenten. Sverige fortsätter också arbetet i EU för att förbättra proceduren för EU:s självständiga sanktionsbeslut, dvs. i de fall det inte handlar om att genomföra FN-beslut, vad gäller att garantera rättssäkerhet och respekten för de mänskliga rättigheterna. Med vad som ovan anförts anser utrikesutskottet att de frågor som motionerna Ju14, Ju19 och U287 väckt är besvarade och att motionerna i dessa delar därmed kan avstyrkas.

Justitieutskottet hänvisade till utrikesutskottets yttrande och ställningstagande och konstaterade mot bakgrund härav att steg har tagits mot stärkt rättssäkerhet, men att det ändå återstår brister. Justitieutskottet framhöll att det fortfarande saknas möjlighet till en oberoende och opartisk omprövning av säkerhetsrådets listningsbeslut och att såväl den nuvarande som den föregående regeringen aktivt har verkat för stärkt rättssäkerhet och utveckling av de internationella sanktionsinstrumenten. Utskottet konstaterade vidare att Sverige också fortsätter arbetet i EU för att förbättra proceduren för EU:s självständiga sanktionsbeslut, dvs. i de fall det inte handlar om att genomföra FN-beslut, vad gäller att garantera rättssäkerheten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Utskottet föreslog att riksdagen skulle avslå motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet.

Från Justitiedepartementet har inhämtats att säkerhetsrådet i juni 2008 beslutade om en ny procedur för 1267-regimen (res. 1822). Enligt denna ska kortfattade motiveringar för varje listningsbeslut utarbetas och publiceras på FN:s hemsida. Rådet beslutade också att alla tidigare listningsbeslut ska ses över under de kommande åren och förses med sådana motiveringar. Under hösten 2008 beslöt säkerhetsrådet att motsvarande procedurer också skulle gälla för ett par landsanktionsregimer. Justitiedepartementet har också angett att bl.a. Sverige i maj 2008 till säkerhetsrådet överlämnade en skiss till hur ett element av oberoende expertbedömning skulle kunna introduceras i sanktionskommittéernas prövning av en begäran om avlistning.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att regeringen i internationella sammanhang arbetar för att stärka rättssäkerheten och främja utvecklingen av de internationella sanktionsinstrumenten. Som utskottet tidigare uttalat finns det fortfarande brister när det gäller rättssäkerheten. Utskottet ser därför positivt på regeringens initiativ för att få till stånd en oberoende omprövning av säkerhetsrådets listningsbeslut och på säkerhetsrådets nyligen beslutade procedur för 1267-regimen, som innebär kortfattade motiveringar och publicering av varje listningsbeslut. I likhet med tidigare anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionerna. Utskottet avstyrker således motionerna 2008/09:Ju332, 2008/09:Ju379 yrkande 73, 2008/09:Ju440 och 2008/09:U349 yrkande 34.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Nämndemännens ersättning, punkt 2 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Ju405, 2007/08:Ju435 yrkande 4 och 2008/09:Ju251 samt bifaller delvis motion 2007/08:Ju263.

Ställningstagande

Nämndemännens ekonomiska ersättning vid de svenska domstolarna har varit ett ämne för diskussion under många år. Ersättningen har upplevts som alltför låg och har därmed bidragit till bristande allsidighet i sammansättningen av nämndemannakåren, inte minst i fråga om ålder. Därför var höjningen av arvodet från 300 kr till 500 kr per förhandlingsdag, som trädde i kraft i januari 2007, mycket välkommen.

Samtidigt införde regeringen halvdagsersättning, där den praktiska hanteringen blev en överraskning. Många nämndemän ställer sig frågande till den tillämpning som görs med halvdagsarvode för upp till tre timmars tjänstgöring, samtidigt som man rekommenderar en förhandlingstid på sex timmar och det inte alls är ovanligt med förhandlingar som pågår upp till nio timmar.

Denna förändrade tillämpning av arvodena till nämndemän riskerar att motverka den positiva effekt som höjningen av arvodet förväntades ge i fråga om rekrytering av nämndemän. Därför är det viktigt att följa upp effekterna av det nya arvodessystemet och se hur detta påverkar rekryteringen av nya nämndemän.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

- 2. Nämndemannakårens sammansättning, punkt 3 (s, v, mp)**
av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju274.

Ställningstagande

Det är angeläget att de förtroendevalda i vårt rättssystem, nämndemännen, så långt det är möjligt återspeglar sammansättningen av Sveriges befolkning. Den breda representationen av lekmän är betydelsefull för rättskipningen, inte minst när det gäller vårdnadstvist. Det behövs en större mångfald och en förnyring inom nämndemannakåren. De äldre nämndemännen är kraftigt överrepresenterade i förhållande till de yngre. Det är angeläget att verka för att var och en av oss ska kunna ta sitt medborgaransvar och åta sig ett förtroendeuppdrag som nämndeman. Ålder, kön, etnicitet eller sysselsättning ska inte vara avgörande för om man som medborgare ska kunna vara nämndeman eller inte.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder för att öka förutsättningarna för en representativ sammansättning av nämndemannakåren.

- 3. Samtalskontakt för nämndemän, punkt 4 (s, v, mp)**
av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju275.

Ställningstagande

Uppdraget som nämndeman i en domstol är en grannliga uppgift och har en mycket viktig samhällsfunktion. Att lekmän har insyn och är delaktiga i dömandet i våra domstolar är grunden i ett fungerande rättssystem. För att kunna rekrytera nämndemän är det viktigt att deras arbete på olika sätt underlättas.

I brottmål är det vanligt att rätten får ta del av berättelser, bilder och annat bevismaterial i samband med mord, misshandel, sexuellt utnyttjande av minderårig, vårdnadstvister m.m., material som kan vara svårt att hantera för en enskild nämndeman, särskilt om han eller hon är ny i uppdraget. Sådana upplevelser kan behöva bearbetas för att man ska orka med uppdraget i framtiden. Ett sätt att göra detta är att domstolen erbjuder en samtalskontakt. Med beaktande av den tystnadsplikt som råder för domare och nämndemän borde domstolen kunna tillhandahålla någon form av s.k. debriefing för nämndemän.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

4. Barnprotokoll i domstolsavgöranden, punkt 7 (s, v)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:So463 yrkande 3.

Ställningstagande

För att säkerställa principen om barnets bästa i mål om vårdnad, boende och umgänge anser vi att det bör upprättas särskilda barnprotokoll som en bilaga till domen. Ett sådant protokoll skulle kunna fungera som en checklista där domaren på punkt efter punkt går igenom att det är barnets bästa som legat till grund för domstolens ställningstagande i en viss fråga och inget annat, t.ex. rättvisa mellan föräldrarna. Ett krav på obligatoriska barnprotokoll skulle stärka principen om barnets bästa i den rättsliga hanteringen.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

5. Vittneskydd, punkt 8 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju284 yrkandena 3 och 4 samt bifaller delvis motionerna 2007/08:Ju255, 2007/08:Ju308 och 2007/08:Ju412.

Ställningstagande

Att vittna i en rättegång kan vara både svårt och skrämmande. Det är därför viktigt att vittnen känner sig väl förberedda och trygga när de ska höras i domstol. Här är vittnesstöd en ovärderlig resurs. Vittnesstödjare skulle kunna tas till vara ännu mer än vad som görs i dag. Redan vid de första förhören kan det finnas behov av vittnesstöd. Regeringen bör låta utreda hur vittnesstödsverksamhet kan möjliggöras i ett så tidigt skede som möjligt av förundersökningen och domstolsprocessen.

Det förekommer i allt större utsträckning att vittnen utsätts för hot och andra brott i samband med förundersökningar och rättegångar. Under förra mandatperioden förbättrades skyddet för vittnen i utredningar som rör grov, organiserad brottslighet. Bland annat handlade det om förbättrat sekretesskydd och möjlighet till ersättning för utebliven inkomst om vittnet måste gömma sig. Brottsofferrörelsen vittnar dock om att det finns behov av ett bättre skydd för vittnen även i andra sammanhang. Bland annat finns det ibland behov av skyddade boenden, framför allt då det förekommit konkreta hot mot vittnen. Regeringen bör låta utreda vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra skyddet för vittnen som lever under hot.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

6. Vittneskydd för unga, punkt 9 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju433 yrkande 10.

Ställningstagande

Barn och ungdomar kan vara särskilt utsatta som vittnen, särskilt om brott begås av kamrater eller andra ungdomar som t.ex. går i samma skola. Det förekommer både uttalade och outtalade hot. Unga vittnen skräms till tystnad, och situationen kan bli mycket obehaglig för dem som anmält ett brott eller som vill vittna om något de varit med om. Det är viktigt att skydda och stötta unga som på ett eller annat sätt varit med om att förhindra, anmäla eller vittna om brott. Vittnesstöd finns vid domstolarna i

hela landet, och i domstolarna införs även videoteknik som kan minimera kontakten mellan vittnet och gärningsmannen, men i skolorna saknas stöd och skydd.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

7. Vittneskydd för papperslösa, punkt 10 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju347.

Ställningstagande

Varje år kommer det människor till Sverige med förhoppningen att få stanna i Sverige och arbeta. Det finns inga säkra siffror på hur många arbetare utan uppehållstillstånd eller andra dokument som finns i Sverige och än mindre på hur många papperslösa som finns på den svenska arbetsmarknaden.

Vad som däremot är känt är att många av dessa människor lever under mycket svåra förhållanden. De är helt utlämnade till andra människors godtycke. Många blir misshandlade, utsatta för sexuella trakasserier och ibland även drabbade av våldtäkter. De kan inte vända sig till samhället för att få stöd om de skulle utsättas för brott, och vad som är ännu värre är att de ofta inte vågar polisanmäla sina förövare. De papperslösa saknar det skydd som våra lagar och försäkringar ger.

Regeringen bör undersöka möjligheterna att, i syfte att komma åt förövarna och på sikt förhindra våld och trakasserier, ge vittneskydd åt s.k. papperslösa om de träder fram och polisanmäler övergrepp.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

8. Specialdomstolar, punkt 13 (mp)

av Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju436 och avslår motionerna 2007/08:Ju420, 2008/09:Ju243 och 2008/09:Ju272.

Ställningstagande

Det förekommer varje år många vårdnadstvister vid domstolarna i vårt land. Dessa tvister brukar dra ut på tiden. Socialtjänstens och andra myndigheters utredningar har blivit gamla och inaktuella när beslut ska tas. Dessutom är det svårt att under dessa omständigheter få till eventuella hjälpinsatser via socialtjänsten. För att förbättra detta skulle särskilda familjedomstolar behöva införas, som enbart handlägger familjemål. Till dessa ska kopplas domare som är utbildade inom området och gärna även i psykologi.

Kortare handläggningstider skulle innebära en viktig besparing såväl för samhället som för barn och föräldrar.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

9. Kostnaden för biträde vid förhör upplysningsvis under förundersökning, punkt 14 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju379 yrkande 74.

Ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 2008 om utökad rätt till biträde vid förhör. Vi är positiva till det förslaget, men vi anser det dock vara ett problem att det är den som förhörs som ska stå för kostnaden för biträdet. Med en sådan ordning kommer den hörda personens ekonomiska situation att avgöra om ett biträde alls anlitas. Det är inte tillfredsställande ur ett rättssäkerhetsperspektiv och med hänsyn till principen om allas likhet inför lagen. Staten bör här ta ett ekonomiskt ansvar. Mot bakgrund av att budgetmedlen för rättsliga biträden m.m. är begränsade kan det enligt vår mening dock inte bli fråga om någon generell rätt till offentligfinansierat biträde vid förhör. I stället bör en sådan rätt begränsas till förhör under förundersökning vid brott för vilka straffminimum är två års fängelse eller mer.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda hur en sådan reglering bör utformas och skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i enlighet med vad vi nu anför.

10. Utökad rätt till rättshjälp, punkt 15 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ju226, 2008/09:Ju321 och 2008/09:Ju329 samt bifaller delvis motion 2008/09:Ju464.

Ställningstagande

I princip är enskilda numera hänvisade till rättsskyddet i hemförsäkringar. När lagändringen förbereddes gjordes en undersökning av vilka grupper i samhället som i stor utsträckning saknade hemförsäkring. Inte oväntat visade det sig vara låginkomsttagare, invandrare, hyresgäster och andra grupper med svagare ekonomisk position än genomsnittet. Detta i förening med att rättsskyddet är maximerat till ett visst belopp innebär att alla inte har råd att anlita juridiskt ombud, och vissa advokater avråder dessutom av kostnadsskäl sina klienter att driva sin sak i rätten. Vi anser att rättshjälpslagen bör ses över och förändras så att privatpersoners möjlighet att driva rättsprocesser ökar.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

11. Häktesrestriktioner, punkt 26 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju379 yrkande 56.

Ställningstagande

FN:s tortyrkommitté, som besökt olika häkten i Sverige under april 2008, var kritisk till svensk kriminalvård. Tortyrkommittén menade att häktade behöver mer kontakt med personalen och att domstolarna alldeles för ofta ger häktade restriktioner. Dessa två frågor hänger ihop. En viktig uppgift

för kriminalvården är att mildra den häktades isolering. Om den häktade har många restriktioner, som att inte få ta emot besök, läsa tidningar, se på tv, lyssna på radio eller umgås med andra häktade, är det självklart att han eller hon blir isolerad från omvärlden och att det behövs mer personal för att skapa kontakt och kommunicera med intagna.

Vi menar att regeringen måste se över systemet med häktesrestriktioner. Häktesutredningen har i sitt betänkande Ny häkteslag (SOU 2006:17) föreslagit att åklagaren när han enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken begär rättens prövning av om den häktades kontakter med omvärlden ska få inskränkas, ska ange vilka enskilda restriktioner han eller hon vill meddela samt, i den mån det inte skulle vara till men för sakens utredning, skälen för dessa. Detta förslag tycker vi är bra. Vi menar dessutom att antalet restriktioner bör ses över och att alla restriktioner bör tidsbestämmas.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

12. Kameraövervakning, punkt 27 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ju244 och 2008/09:Ju456 yrkandena 1 och 2 samt avslår motion 2007/08:Ju439 yrkande 5.

Ställningstagande

Lagstiftningen om användningen av övervakningskameror måste enligt vår mening moderniseras i syfte att förena trygghet och personlig integritet. Nuvarande föråldrade regler har lett till inkonsekventa beslut.

Vi anser att det är positivt att regeringen tillsatt en utredning vars syfte är att modernisera lagstiftningen. Däremot är vi mycket kritiska till den långa utredningstiden. Vi menar också att regeringen, innan utredningen är färdig och en ny och modernare lagstiftning kommer till stånd, på olika sätt bör kunna förtydliga tillämpningen av den nuvarande lagen.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

13. Kretsen av personer som ska underrättas vid buggning, punkt 30 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju379 yrkande 72.

Ställningstagande

Vid buggning utsätts vanligtvis flera personer för ingripande kontroll och integritetskränkningar. Vi anser att det är viktigt att alla som varit utsatta för buggning underrättas om det i efterhand.

Självklart är också en flickvän eller pojkvän till en misstänkt som utsätts för buggning och som pratar om intima personliga saker drabbad. Det vore orimligt om hon eller han inte underrättas i efterhand om att deras samtal avlyssnats. Samma princip gäller om en arbetsplats buggats. Naturligtvis ska en arbetstagare, som inte är föremål för själva åtgärden men som ändå vistas stadigvarande på arbetsplatsen, få veta att han eller hon varit utsatt buggning. Därför vill vi att underrättelseskyldigheten vidgas till en större grupp. Undantag kan göras för dem som enbart tillfälligtvis berörs. Dagens lagstiftning bör ändras i enlighet härmed.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

14. Statens skadeståndsansvar vid buggning, punkt 31 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju379 yrkande 71.

Ställningstagande

En viktig del i rättssäkerheten handlar om att ge människor upprättelse då fel har begåtts. Det gäller t.ex. då myndigheter handlar på ett felaktigt sätt mot enskilda individer. I brottsbekämpningen är det viktigt att få en väl

avvägd balans mellan behovet av nya tvångsmedel och den enskildes integritet. Hemlig rumsavlyssning är definitivt det mest ingripande hemliga tvångsmedlet. Därför finns det anledning att förstärka den enskildes skydd ytterligare. Vi anser att den som varit oskyldigt utsatt för hemlig rumsavlyssning ska ha rätt till skadestånd.

Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder som tillgodoser det anförda.

15. Frågor om terrorism, punkt 32 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ju332, 2008/09:Ju379 yrkande 73 och 2008/09:U349 yrkande 34 och avslår motion 2008/09:Ju440.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det av yttersta vikt att arbetet med att förfina rättssäkerheten kring FN:s sanktionskommittés lista fortsätter. Vi anser bl.a. att det måste införas en möjlighet att överklaga ett beslut om frysning. Vidare anser vi att regeringen ska verka för att den som blir placerad på sanktionslistan ska få en möjlighet att få sin sak prövad i svensk domstol.

Regeringen har i sitt arbete i EU:s ministerråd varit för svag när det gäller att driva krav på förbättring och utveckling av de internationella sanktionssystemen, i syfte att garantera rättssäkerheten och respekten för folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna.

Det får ankomma på regeringen att vidta lämpliga åtgärder och att i samband med förhandlingsarbetet inom EU beakta vad vi nu har anfört.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:K350 av Mikael Cederbratt (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av målsägandes rättigheter att begära förhandling bakom stängda dörrar om målsägande är mellan 15 och 21 år.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av ersättning till minderåriga brottsoffers vårdnadshavare i samband med förhandling i brottmål.

2007/08:Ju219 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att brottmålsdomar som rör djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen med automatik ska skickas till Jordbruksverket.

2007/08:Ju254 av Jan Andersson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgad rättshjälp vid brott utomlands.

2007/08:Ju255 av Anders Åkesson och Lars-Ivar Ericson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökat stöd och skydd för enskilda som ställer upp som vittnen i rättsväsendet.

2007/08:Ju263 av Sten Nordin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av ersättningssystemet för nämndemän.

2007/08:Ju285 av Fredrick Federley (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i 27 kap. rättegångsbalken om beslag.

2007/08:Ju308 av Ulf Berg (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka tryggheten för vittnen.

2007/08:Ju313 av Mikael Cederbratt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring av lagtexten i 51 kap. 2 § rättegångsbalken (1942:740, RB) vad gäller tidpunkten för återkallande av överklagande.

2007/08:Ju347 av Luciano Astudillo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör undersöka möjligheterna att ge papperslösa vittnesskydd om de träder fram och polisanmäler övergrepp.

2007/08:Ju364 av Allan Widman (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av rättegångsbalken.

2007/08:Ju399 av Sten Bergheden (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om enskildas rätt till rättshjälp i förvaltningsrättsliga mål.

2007/08:Ju405 av Berit Andnor m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomisk ersättning till nämndemän.

2007/08:Ju412 av Oskar Öholm (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förstärkt skydd för vittnen.

2007/08:Ju415 av Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av möjligheterna att sätta en domare i karantän när brottsmisstanke föreligger.

2007/08:Ju420 av Bertil Kjellberg och Ulf Sjösten (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av förutsättningarna för en sammanhållen domstolsorganisation för näringslivets tvister.

2007/08:Ju433 av Thomas Bodström m.fl. (s):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja unga vittnen i skolor.

2007/08:Ju435 av Thomas Bodström m.fl. (s):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en uppföljning av effekterna av höjningen av den ekonomiska ersättningen till nämndemännen.

2007/08:Ju436 av Christopher Ödmann och Mehmet Kaplan (båda mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om speciella familjedomstolar.

2007/08:Ju439 av Johan Pehrson och Hans Backman (båda fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om enhetligare system för tillståndsgivning av kameraövervakning på arenorna.

2007/08:So384 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som får till uppgift att stärka den enskilda patientens möjligheter att hävda sin rätt i domstol.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Ju203 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om s.k. mobilspårning.

2008/09:Ju215 av Sten Bergheden (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om enskildas rätt till rättshjälp i förvaltningsrättsliga mål.

2008/09:Ju226 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagen om rättshjälp.

2008/09:Ju243 av Peter Hultqvist och Kurt Kvarnström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta specialdomstolar för socialförsäkringsmål.

2008/09:Ju244 av Peter Hultqvist och Carin Runeson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökade möjligheter att bedriva kameraövervakning på allmän plats.

2008/09:Ju251 av Ibrahim Baylan och Helén Pettersson i Umeå (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ersättning till nämndemän.

2008/09:Ju272 av Bertil Kjellberg (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en näringslivsdomstol.

2008/09:Ju274 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för att nämndemännen ska utgöra en så representativ sammansättning som möjligt av Sveriges befolkning.

2008/09:Ju275 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetsvillkoren för nämndemän.

2008/09:Ju284 av Lena Olsson m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska låta utreda hur vittnesstödsverksamhet kan möjliggöras i ett så tidigt skede som möjligt av förundersökningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska låta utreda vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra skyddet för vittnen som lever under hot.

2008/09:Ju321 av Jennie Nilsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över rättshjälpslagen så att den är mer anpassad till dagens förhållanden när det gäller vårdnadstvister och liknande.

2008/09:Ju329 av Peter Hultqvist och Anneli Särnblad (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rättshjälp, rättsskydd och den enskildes möjlighet till likhet inför lagen.

2008/09:Ju332 av Thomas Bodström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att människor som placeras på FN:s sanktionskommittés lista ska ha möjlighet att få sin sak prövad i svensk domstol.

2008/09:Ju343 av Anders Karlsson och Christin Hagberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om advokatverksamhet.

2008/09:Ju353 av Mats Gerdau (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uteblivna domstolsförhandlingar på grund av frånvaro.

2008/09:Ju357 av Mikael Cederbratt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring av lagtexten i 51 kap. 2 § rättegångsbalken (1942:740) vad gäller tidpunkten för återkallande av överklagande.

2008/09:Ju363 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten att vittna under sekretessbelagd identitet för att allmänhetens vittnesbenägenhet ska upprätthållas på en hög nivå.

2008/09:Ju379 av Mona Sahlin m.fl. (s):

56. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om häktesrestriktioner.
71. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skadestånd vid buggning av oskyldiga.
72. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgad underrättelseskyldighet vid buggning.
73. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett rättssäkrare system med internationella frysningslistor.
74. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökad rätt till biträde vid förhör.

2008/09:Ju391 av Hans Wallmark (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvidgad innebörd av 27 kap. 22 § rättegångsbalken.

2008/09:Ju399 av Anders Hansson och Ann-Charlotte Hammar Johnsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten med utvidgad beslagtaganderätt för polisen avseende brottet olovlig körning i syfte att förhindra s.k. streetracing.

2008/09:Ju406 av Göran Pettersson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utnyttja effektivare delgivningsformer och därigenom i större utsträckning kunna avgöra mål utan den tilltalades närvaro.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i större utsträckning än i dag utdöma viten i mål där den tilltalade uteblir från huvudförhandling.

2008/09:Ju412 av Ingemar Vänerlov (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rättshjälp.

2008/09:Ju416 av Camilla Lindberg och Agneta Berliner (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdra åt Justitiekanslern att sätta samman en oberoende resningsnämnd som får granska någon eller några ifrågasatta domar som ”pilotfall”, för att därefter utvärdera och eventuellt permanenta ett system med en oberoende resningsnämnd.

2008/09:Ju440 av Mats G Nilsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en självständig svensk terrorbekämpning.

2008/09:Ju450 av Ewa Thalén Finné (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten att betraktas som oskyldig.

2008/09:Ju456 av Luciano Astudillo m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av lagstiftningen för användning av övervakningskameror bör påskyndas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av tillämpningen av den nuvarande lagstiftningen för användning av övervakningskameror.

2008/09:Ju464 av Johan Pehrson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en rättvisare rättshjälpslagstiftning.

2008/09:U349 av Urban Ahlin m.fl. (s):

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rättssäkerhet i kampen mot terrorism.

2008/09:So463 av LiseLotte Olsson m.fl. (v):

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftningen enligt vad som anförs i motionen om att det bör bli obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge.